

07/04/2020

Απομαγνητοφώνηση διαδικτυακής συζήτησης προέδρου ΣΕΤΕ, κ. Γιάννη Ρέτσου με τους τουριστικούς συντάκτες

Αρχική εισήγηση

Σας καλωσορίζω όλους, χαίρομαι που σας βλέπω όλους.

Ασχολούμαι επιχειρηματικά από το 1995, με τα κοινά του τουρισμού από το 1999. Έχω δει και έχω αντιμετωπίσει και επιχειρηματικά, αλλά και ως εκπρόσωπος στις διάφορες θέσεις που κατείχα πολύ μεγάλα προβλήματα. Θυμίζω ενδεικτικά, 2003 τον πόλεμο στο Ιράκ, την ίδια περίοδο με τον πόλεμο του Ιράκ, για όσους δεν θυμούνται, τον SARS που είχε εμφανιστεί, από τα τέλη του 2002 και τις επιπτώσεις του είδαμε αρχές του 2003 λίγο πριν αρχίσει ο πόλεμος του Ιράκ. Στη συνέχεια 2008-2009 Η1Ν1, μαζί με την χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε με τη Lehman Brothers και στη συνέχεια βέβαια, από το 2010 έως το 2018, την κρίση χρέους η οποία ταλαιπώρησε και εξακολούθητικά ταλαιπωρεί τη χώρα και την οικονομία μας.

Η σφοδρότητα αυτού που έχω και έχουμε όλοι ζήσει τις τελευταίες έξι εβδομάδες, νομίζω ότι ξεπερνάει κάθε προηγούμενο. Ήταν κάτι το οποίο δυστυχώς ο σύγχρονος κόσμος δεν το είχε προβλέψει, παρ' ότι υπήρχαν αρκετοί στο παρελθόν οι οποίοι είχαν χτυπήσει καμπανάκια. Θα θυμίσω ότι ο Μπιλ Γκέιτς στο Βανκούβερ το 2015, είχε πει ότι η μεγαλύτερη επόμενη πρόκληση για τον κόσμο θα είναι μια μεγάλη πανδημία και είναι χρέος του συστήματος και των χωρών να προετοιμαστούν για αυτή την πανδημία. Δυστυχώς αυτό δεν έγινε. Φαίνεται περίτρανα τώρα από τον τρόπο που τα πιο σύγχρονα-νομίζαμε-συστήματα υγείας καταρρέουν το ένα μετά το άλλο. Δυστυχώς η παγκόσμια οικονομία δεν επένδυσε τον πλούτο ο οποίος παρήχθη τη δεκαετία αυτή που τελείωσε πριν από λίγους μήνες για να ενισχύσει τα συστήματα υγείας και βλέπουμε λοιπόν ότι αυτό που πριν από λίγες εβδομάδες χαρακτηρίζαμε εδώ στην Ευρώπη μια απλή γρίπη, μας έχει κλείσει όλους στα σπίτια μας. Έχει προκαλέσει τρόπο, έχει αλλάξει τον τρόπο που σκεφτόμαστε, έχει αλλάξει τον τρόπο που θεωρούσαμε ότι είναι ο παραδοσιακός τρόπος ζωής μας και ουσιαστικά μας έχει απομακρύνει από τους γύρω μας. Και αυτό ήταν η μεγαλύτερη κατάκτηση των τελευταίων δεκαετιών, αυτή η παγκοσμιοποίηση η οποία είχε φέρει πολύ κοντά τους ανθρώπους, τον έναν στον άλλο, όχι μόνο ανθρώπους της ίδιας χώρας όχι μόνο της ίδιας ηπείρου, και βλέπουμε λοιπόν πώς σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα όλο αυτό καταρρίπτεται και βρισκόμαστε τώρα σε μία θέση, όπου προσπαθούμε να ανιχνεύσουμε και να καταλάβουμε πώς θα είναι η επόμενη μέρα, όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο.

Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι όλο αυτό που εξελίχθηκε και εξελίσσεται με τέτοιους ρυθμούς, πόσο δύσκολη μπορεί να είναι η αντιμετώπισή του, και σε micro επίπεδο, και σε macro επίπεδο. Όταν πρωτο-συνειδητοποιήσαμε, στον ΣΕΤΕ μιλάω πάντα, στον τουρισμό, αυτό που έρχεται, πήραμε

μία απόφαση, να λειτουργήσουμε συντονισμένα, να λειτουργήσουμε ενωμένοι, να λειτουργήσουμε σαν γροθιά και να λειτουργήσουμε με πάρα πολύ μεγάλη προσοχή, χωρίς δημόσιες τοποθετήσεις, χωρίς προβλέψεις, καταλάβαμε από την αρχή ότι αυτό που έρχεται θα είναι τελείως απρόβλεπτο και οτιδήποτε μπορούσες να πεις μια δεδομένη στιγμή, την επόμενη στιγμή μπορεί να ήταν τελείως ανεπίκαιρο και να σε εξέθετε και για αυτό το λόγο κάναμε όλες τις κινήσεις τις οποίες κάναμε, οργανωμένα και συντονισμένα, χωρίς δημοσιότητα και αποφεύγοντας να κάνουμε την οποιαδήποτε πρόβλεψη.

Και σήμερα που σας μιλάω και θεωρώ ότι μιλάμε σήμερα γιατί έχει ολοκληρωθεί ένας πρώτος κύκλος, μιλώντας πάντα με τους συνεργάτες μου, λέω ότι έχουμε ίσως συμπληρώσει το 5^ο χιλιόμετρο ενός μαραθωνίου 42 χιλιομέτρων. Και ο λόγος που ήθελα να μιλήσω μαζί σας, είναι για να κάνω μια ανασκόπηση αυτού του πρώτου κύκλου, του πρώτου δραματικού κύκλου που έχουμε ζήσει από το Σαββατοκύριακο 22-23 Φεβρουαρίου, όταν ξεκίνησε και το outbreak στην Ιταλία και η Ευρώπη για πρώτη φορά θορυβήθηκε για τον COVID-19. Και βέβαια να σας πω ποια θα είναι τα επόμενα βήματά μας σαν τουρισμός. Πώς βλέπω την επόμενη μέρα, και μεσοπρόθεσμα για το 2020 και πιο μακροπρόθεσμα για το 2021.

Θα ήθελα να ξεκινήσω με μια σειρά ενεργειών τώρα που ολοκληρώθηκε ο πρώτος κύκλος μέτρων, τα οποία δημόσια χαρακτήρισα επαρκή για τη διατήρηση των επιχειρήσεων σε ένα safe mode, σε μία δηλαδή κατάσταση επιβίωσης. Ξεκινήσαμε, λοιπόν, από τις 24 Φεβρουαρίου, ήταν ημέρα Δευτέρα, ήταν μετά το σαββατοκύριακο της Ιταλίας, όταν έγινε και η πρώτη σύσκεψη στο υπουργείο τουρισμού με τη συμμετοχή του ΕΟΔΥ και του κυρίου Τσιόδρα, ο οποίος στη συνέχεια μπήκε στα σπίτια μας και τον γνωρίσαμε όλοι, όπου είχαμε μία πρώτη ενημέρωση για το τι ακριβώς συνέβαινε στην Κίνα μέχρι εκείνη τη στιγμή και το τι φαινόταν εκείνη τη στιγμή να ξεκινάει στην Ιταλία.

Σε εκείνη λοιπόν την πρώτη συνάντηση και την πρώτη ενημέρωση, θυμάμαι ότι η δική μου η τοποθέτηση είναι από τη στιγμή που το πρόβλημα ήρθε στην Ευρώπη και ήρθε στην Ιταλία, είναι θέμα λίγων ημερών να το δούμε και στην Ελλάδα, να το ζήσουμε και στην Ελλάδα. Άρα λοιπόν το πρώτο ζητούμενο για όλους μας θα πρέπει να είναι η υγειονομική θωράκιση της χώρας προκειμένου να το αντιμετωπίσει όσο γίνεται καλύτερα και σε δεύτερο χρόνο να προσπαθήσουμε να μετρήσουμε τις επιπτώσεις, για να δούμε πώς αυτές μπορούν να μετριαστούν.

Αμέσως μετά, την επόμενη εβδομάδα, συναντήθηκα με τον υπουργό οικονομικών τον Χρήστο Σταϊκούρα στις 6 Μαρτίου, πριν ακόμη ξεκινήσει οποιαδήποτε κουβέντα για μέτρα και μόλις είχε εμφανιστεί το πρώτο κρούσμα στη χώρα μας. Εκεί κάναμε μία πρώτη κουβέντα, συνειδητοποίησα, και αυτός ήταν ο σκοπός αυτής της συνάντησης, να καταλάβω πόσο η κυβέρνηση είχε εκτιμήσει σωστά το δυνητικό μέγεθος του προβλήματος. Κατάλαβα λοιπόν από την πρώτη στιγμή ότι τα σενάρια τα οποία ήταν πάνω στο τραπέζι και υπό επεξεργασία, είχαν απόλυτα συνειδητοποιήσει ότι αυτό που ερχόταν στην Ελλάδα θα ήταν κάτι πάρα πολύ μεγάλο, κάτι πάρα πολύ σημαντικό, και δεν θα είχε καμία σχέση με προηγούμενα προβλήματα, όπως

για παράδειγμα το θέμα της Thomas Cook, το οποίο πρόσφατα είχαμε επιχειρήσει να αντιμετωπίσουμε το Σεπτέμβριο που μας πέρασε.

Μετά από αυτή τη συνάντηση της 6^{ης} Μαρτίου, έγινε νέα, επίσημη συνάντηση στο υπουργείο οικονομικών μετά από 4 ημέρες, με τη συμμετοχή πλέον όλων των κοινωνικών εταίρων όπου για πρώτη φορά καταθέσαμε και εγγράφως δέσμη μέτρων τα οποία υπάρχουν αναρτημένα στο site μας από τότε και οφείλω να πω ότι τα περισσότερα από αυτά έχουν ήδη γίνει δεκτά και εφαρμοστεί, κάποια, λίγα, είναι στην επόμενη φάση την οποία θα σας περιγράψω παρακάτω. Παράλληλα με τη συνάντηση στο υπουργείο οικονομικών, έγινε και συνάντηση με τον υπουργό εργασίας τον Γιάννη Βρούτση, διότι τα θέματα τα εργασιακά ήταν και εκείνα στην απόλυτη επικαιρότητα και πολύ ψηλά στην ατζέντα μας και θα έπρεπε να επεξεργαστούν, θα έπρεπε να τα επεξεργαστούμε και να καταθέσουμε και εκεί τις προτάσεις μας. Στις 14 του μηνός, είχα προαναγγείλει με ανάρτηση μου, η οποία υπάρχει, (ανοίγω μια παρένθεση, ο τρόπος που επικοινωνούσα όλο αυτό το διάστημα και περνούσα τα μηνύματα που ήθελα να περάσω και θα εξακολουθήσω να το κάνω, είναι μέσα από αναρτήσεις που κάνω στα social media που χρησιμοποιώ, στο LinkedIn και στο Twitter). Είχα λοιπόν θέσει θέμα μη ανοίγματος των εποχικών ξενοδοχείων, θεωρώντας ότι ενώ ακόμα δεν είχε προχωρήσει το μέτρο της απαγόρευσης της κυκλοφορίας, θεωρούσαμε στο ΣΕΤΕ που το είχαμε συζητήσει ότι το άνοιγμα τον Απρίλιο των εποχικών ξενοδοχείων εγκυμονούσε πάρα πολλούς κινδύνους, πέρα από οικονομικούς, τεράστιους υγειονομικούς κινδύνους, που θα μπορούσαν να βλάψουν όλη την υπόλοιπη σεζόν. Τότε δεν είχαμε την πλήρη εικόνα για το τι σεζόν μπορούμε να μιλάμε φέτος. Είχα προαναγγείλει λοιπόν αυτόν τον προβληματισμό και στις 14 Μαρτίου έγινε συνάντηση με τον πρωθυπουργό. Ήταν ίσως από τις τελευταίες συναντήσεις που έγιναν δια ζώσης στο Μέγαρο Μαξίμου, όπου εκεί τέθηκε το θέμα και την ίδια ημέρα βγήκε η απόφαση, η οποία απαγόρευσε ουσιαστικά το άνοιγμα των εποχικών ξενοδοχείων έως τις 30 Απριλίου του 2020. Το θέμα των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας, έμεινε για λίγες ημέρες ακόμη σε εκκρεμότητα, διότι η χώρα δεν είχε αποφασίσει να κλείσει τα σύνορά της. Μέχρι σήμερα δεν έχει αποφασίσει η χώρα να κλείσει τα σύνορά της, παρά μόνο επιλεκτικά και διμερώς με χώρες όπου φαίνεται το πρόβλημα να έχει ξεφύγει από τον έλεγχο. Οπότε για κάποιες μέρες έμεινε σε εκκρεμότητα το θέμα των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας, το οποίο όμως σε νέα επαφή, λίγες ημέρες αργότερα, στις 18 Μαρτίου με το Μέγαρο Μαξίμου, αποφασίστηκε πλέον ότι και λόγοι υγειονομικοί επιβάλλουν το κλείσιμο και των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας. Έγινε μια πολύ στενή συνεργασία με το υπουργείο τουρισμού, με τον υπουργό τον Χάρη Θεοχάρη για να καθοριστούν τα ξενοδοχεία εκείνα τα οποία θα έπρεπε να λειτουργήσουν για να εξυπηρετήσουν ανάγκες. Θυμίζω ότι την εποχή εκείνη που μιλάμε τώρα είχαμε σε πάρα πολύ μεγάλη έξαρση και το πρόβλημα στα σύνορα στο Έβρο. Υπήρχε λοιπόν μεγάλη ανάγκη για ξενοδοχεία τα οποία θα φιλοξενούν στρατιωτικούς, υγειονομικό προσωπικό, πρόσφυγες στα νησιά του Βορείου Αιγαίου όπου το πρόβλημα φούντωνε το ίδιο διάστημα οπότε λοιπόν μετά από μία στενή συνεργασία μπόρεσε τελικά να διευκρινιστεί και να καθοριστεί ποια ξενοδοχεία είναι αυτά που θα συνεχίσουν να λειτουργούν.

Στο επίσης μεσοδιάστημα όλο αυτό το χρόνο που σας περιγράψω δεν υπήρχαν ούτε Σάββατα, ούτε Κυριακές οι συναντήσεις γινόντουσαν σε ώρες και μέρες που δεν θεωρούνται εργάσιμες. Δεν υπολογίζαμε το χρόνο, με αυτές λοιπόν τις συναντήσεις στις οποίες, ανάμεσά τους μάλλον, βάζω δεκάδες τηλέφωνα, μηνύματα, με τον υπουργό τουρισμού, τον Χάρη Θεοχάρη, με τον υπουργό επικρατείας, τον Γιώργο Γεραπετρίτη, με τον υφυπουργό παρά τω πρωθυπουργό Άκη Σκέρτσο, με όλο το επιτελείο του Μαξίμου. συνεχείς επικοινωνίες, όπου επιχειρούσαμε να κάνουμε συνεχή αποτίμηση της κατάστασης, αποτίμηση των μέτρων τα οποία σχεδιάζονταν και να θέτουμε τους προβληματισμούς μας και τα όποια σχόλια είχαμε να κάνουμε προκειμένου η δέσμη η πρώτη που θα ολοκληρωθεί να εξασφαλίζει όσο γίνεται περισσότερο σε όσες περισσότερες επιχειρήσεις μπορεί και σε όσο περισσότερους εργαζόμενους στις επιχειρήσεις αυτές είναι δυνατόν, ένα καθεστώς λειτουργίας σε πολύ χαμηλούς παλμούς μέχρι να φτάσουμε στο σημείο εκείνο που να μπορούμε να πούμε πλέον ότι η οικονομία μπορεί να επανεκκινήσει. Ο πρώτος κύκλος των ενεργειών θα ολοκληρωθεί έως την Πέμπτη, όπου όλοι ξέρετε όπως προανήγγειλε χθες ο υπουργός τουρισμού αυτό το voucher το οποίο θα ψηφιστεί αντί προκαταβολών. Αυτή είναι μια προσπάθεια η οποία γίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Να σας πω ότι υπάρχει και επιστολή, σύσταση – προτροπή του ευρωπαϊκού επιτρόπου δικαιοσύνης ο οποίος έχει και την αρμοδιότητα της προστασίας του καταναλωτή, ο οποίος έχει στείλει την επιστολή αυτή σε όλους τους υπουργούς τουρισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους λέει ουσιαστικά με την προϋπόθεση της απόλυτης προστασίας των δικαιωμάτων του καταναλωτή και του σεβασμού της τελικής του επιθυμίας αλλά και των νόμων και των κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των εθνικών δικαίων, τους καλεί, τους προτρέπει με κάποιον τρόπο να θεσμοθετήσουν αυτό το voucher. Το voucher ουσιαστικά θα λειτουργήσει σαν ένα εργαλείο αντί επιστροφής προκαταβολής, το οποίο θα ισχύσει για 18 μήνες και το οποίο θα δώσει τη δυνατότητα ουσιαστικά σε επιχειρήσεις γενικότερα του τουρισμού, δεν αφορά μόνο ξενοδοχεία, να μπορέσουν να διαχειριστούν το πρόβλημα ρευστότητας. Εμείς σαν ΣΕΤΕ, όταν ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία και ψηφιστεί, θα επιχειρήσουμε, γιατί θεωρούμε ότι είναι χρέος δικό μας προς τις επιχειρήσεις-μέλη μας και γενικά προς όλες τις τουριστικές επιχειρήσεις, να διαμορφώσουμε και έναν τρόπο επικοινωνίας προς τον πελάτη, είτε αυτός ο πελάτης είναι μεμονωμένος, είτε είναι tour operator, μία πρόταση- σύσταση προς τις επιχειρήσεις, εφόσον επιλέξουν και συμφωνήσουν με τον πελάτη αυτό το voucher, να υπάρχει και μία επιπλέον παροχή, διότι ουσιαστικά αυτό θα είναι μια μορφή άμεσης στήριξης του πελάτη προς την επιχείρηση. Επειδή όμως ο τουρισμός είναι πανευρωπαϊκή δραστηριότητα, σε πολλές χώρες αποτελεί μεγάλο κομμάτι του ΑΕΠ τους, κι επειδή αυτή η κρίση ουσιαστικά είναι μία κρίση στην οποία εμπλεκόμαστε όλοι, νομίζω ότι με την κατάλληλη επεξήγηση και με το κατάλληλο κίνητρο θα μπορέσει να λειτουργήσει το voucher αυτό και θα προσφέρει μια ανάσα στις επιχειρήσεις, οι οποίες θα κληθούν αύριο, όταν θα χρειαστεί να επανεκκινήσουν, να αντιμετωπίσουν και τα μεγάλα θέματα ρευστότητας.

Τώρα, είμαστε στο επόμενο βήμα. Αυτή τη στιγμή προσπαθούμε να εκτιμήσουμε, πότε θα μπορέσει σταδιακά να επανεκκινήσει η οικονομία, ποιες είναι οι προοπτικές που ανοίγονται μπροστά μας για το υπόλοιπο 2020 και προφανώς και για το 2021, και ποια είναι η επόμενη

δέσμη μέτρων η οποία θα πρέπει να υλοποιηθεί. Θα γίνει το επόμενο διάστημα, αυτή τη φορά με τηλεδιάσκεψη και νέα επαφή με τον πρωθυπουργό. Όμως εκείνο που θέλω να πω είναι ότι αυτή τη στιγμή φαίνεται, έχοντας διαχειριστεί με πάρα πολύ καλό τρόπο το υγειονομικό σκέλος της κρίσης, αν και εφόσον το Πάσχα που όλοι αγωνιούν δεν αλλάξει τα δεδομένα, κάποια στιγμή μέσα στο Μάιο θα αρχίσουν σταδιακά να αίρονται οι απαγορεύσεις. Η οικονομία πρέπει να λειτουργήσει κάποια στιγμή, η χώρα, όχι μόνο η δική μας αλλά όλες οι χώρες της Ευρώπης, όλες οι χώρες του κόσμου, δεν έχουν απεριόριστες δυνατότητες να συντηρούν μία κλειστή οικονομία η οποία δεν παράγει. Οπότε λοιπόν θα πρέπει να βρεθεί τρόπος επανεκκίνησης της οικονομίας.

Και οι τελευταίες μου πληροφορίες και επαφές από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ότι εκείνο που θα επιχειρήσει να κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι εκείνο που απέτυχε να κάνει στην επιβολή των μέτρων. Τα μέτρα επιβλήθηκαν από την κάθε χώρα ξεχωριστά και άτακτα. Τώρα, θα επιχειρηθεί μια συντονισμένη προσπάθεια επανεκκίνησης της οικονομίας, που θεωρώ ότι είναι ο μόνος σωστός τρόπος για να μπορέσει σιγά σιγά, σε βάθος χρόνου, να ανακτηθεί η κανονικότητα. Το πρώτο λοιπόν που θα πρέπει να δούμε, όταν έρθει ο χρόνος αυτός, όπως σας είπα, κάποια στιγμή, πρώτα ο Θεός, μέσα στο Μάιο, της επανεκκίνησης, είναι οι όροι και οι προϋποθέσεις που θα μπορέσουν να λειτουργήσουν οι επιχειρήσεις. Προφανώς δεν έχει να κάνει μόνο με την κατάσταση στην οποία είμαστε εμείς ως χώρα και πόσο θα έχουμε τελικά καταφέρει μέχρι τέλους να ελέγξουμε την εξέλιξη αυτής της πανδημίας, μέχρι σήμερα το έχουμε κάνει εξαιρετικά, αλλά θα εξαρτηθεί και από τις διμερείς πλέον σχέσεις με άλλες χώρες και βέβαια εννοείται με τις χώρες οι οποίες είναι και οι βασικές μας δεξαμενές τουριστικής πελατείας. Εδώ θα πρέπει να σας θυμίσω, το ξέρετε όλοι γιατί είστε παλαιοί στον τουρισμό, ότι οι 5 μεγαλύτερες αγορές μας, είναι η Αγγλία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Αμερική. Κι αν εξαιρέσουμε τη Γερμανία η οποία έχει κάνει καλή δουλειά στον έλεγχο της πανδημίας, οι υπόλοιπες χώρες είναι αυτές που αυτή τη στιγμή είναι στο επίκεντρο της αρνητικής δημοσιότητας παγκοσμίως. Και πολύ αμφιβάλλω αν τους επόμενους μήνες οι ίδιες θα επιτρέπουν στους πολίτες τους να ταξιδεύουν. Φαντάζομαι ότι όλοι αντιλαμβάνεστε ότι η ψυχολογία των πολιτών των χωρών αυτών θα είναι στο χαμηλότερο επίπεδο, αλλά βέβαια αντιλαμβανόμαστε όλοι και τη δική μας θέση σαν χώρα υποδοχής, εμείς αν θα είμαστε σε θέση ή αν θα επιθυμούμε να τους δεχόμαστε. Οπότε λοιπόν υπάρχουν πάρα πολλά ερωτηματικά ως προς τον τρόπο που θα επανεκκινήσει το σύστημα και τι είδους απαγορεύσεις ή περιορισμοί θα υπάρχουν στη λειτουργία όλων των επιχειρήσεων και ειδικά των τουριστικών επιχειρήσεων.

Τα προβλήματα τα οποία θα κληθούμε να αντιμετωπίσουμε την αμέσως επόμενη μέρα-κι όταν λέω αμέσως επόμενη ημέρα, εννοώ τις επόμενες ημέρες, αυτό που σχεδιάζουμε τώρα, τα βάζω σε δύο άξονες. Είναι θέματα επιβίωσης και θέματα ανταγωνιστικότητας. Θέματα επιβίωσης έχουν να κάνουν με τη χρηματοδότηση και τη ρευστότητα, κεφάλαια κίνησης δηλαδή για την επανεκκίνηση. Θέματα ανταγωνιστικότητας έχουν να κάνουν με εργαλεία, με τα οποία θα μπορείς να ανακτήσεις πελατεία και αγορές, βασικά εκεί είναι η μείωση συντελεστών ΦΠΑ, διαμονή, εστίαση, τουριστικό πακέτο γενικότερα και μεταφορές, και βέβαια πρόγραμμα προβολής, στοχευμένο πρόγραμμα προβολής, μεγάλο πρόγραμμα προβολής, που όμως θα εστιάσει εκεί που δυνητικά θα μπορούσαμε να κερδίσουμε πελατεία τη χρονιά που τρέχει.

Ανοίγω μια παρένθεση εδώ να εξάρω την πρωτοβουλία η οποία ανακοινώθηκε την περασμένη εβδομάδα, υπουργείο τουρισμού, EOT, Marketing Greece, με τη συνδρομή της Google, και του Steve Vranakis, της κυβέρνησης, του πρωθυπουργού, για την πλατφόρμα, Greece from Home. Πρόκειται για μία προσπάθεια που ουσιαστικά δεν είναι αυτή τη στιγμή για να δημιουργήσει ζήτηση είναι όμως μια συνεχή υπόμνηση προς όλα τα κοινά μας, ότι η Ελλάδα είναι εδώ, οι ομορφιές της είναι εδώ και σύντομα θα έρθει και η στιγμή που θα μπορέσουν πάλι να τις ξαναζήσουν. Όμως το θέμα της καμπάνιας το επόμενο διάστημα θα είναι πάρα πολύ σημαντικό, ποιες είναι οι αγορές εκείνες από τις οποίες θα μπορούσαμε να αντλήσουμε. Αν με ρωτούσατε σήμερα τι βλέπω, επαναλαμβάνω εδώ, βάζω τον αστερίσκο, είμαστε εξακολουθητικά σε μία κατάσταση που μπορεί αυτό που λέμε σήμερα να ακυρωθεί αύριο, όμως θα σας έλεγα ότι το αντιλαμβάνεστε και όλοι σας, η εσωτερική αγορά θα κληθεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο φέτος τόνωσης της εγχώριας ζήτησης. Για αυτούς που ασχολούνται καλά και βαθιά με τα οικονομικά προφανώς δεν έχει καμία θετική επίπτωση, ουσιαστική θετική επίπτωση στο ΑΕΠ της χώρας και στα δημοσιονομικά γιατί ουσιαστικά είναι εσωτερική κατανάλωση και καύσιμο του όποιου λίπους, αλλά είναι μία τονωτική ένεση για τις επιχειρήσεις, για να μπορέσουν να διανύσουν τους δύσκολους μήνες του 2020.

Από αγορές του εξωτερικού, θα μπορέσουν να στοχευθούν αγορές και χώρες οι οποίες είχαν σχέση με την Ελλάδα και οι οποίες έχουν καταφέρει να τα πάνε καλά στο κομμάτι της υγειονομικής διαχείρισης της πανδημίας. Σαν τέτοιες βλέπω αυτή τη στιγμή το Ισραήλ, βλέπω την Κύπρο, βλέπω τον Λίβανο, βλέπω γενικότερα αραβικές αγορές και βλέπω και τα Βαλκάνια, που μην ξεχνάτε εκεί ότι ένα μεγάλο κομμάτι του εισερχόμενου τουρισμού μας, περίπου 10 εκατ. αφίξεις είναι οδικές, και το μεγαλύτερο μέρος αυτών είναι από τα Βαλκάνια. Άρα λοιπόν, ας έχουμε το μυαλό μας σε αυτές τις αγορές ως δυνητικές αγορές για φέτος γιατί πολύ σύντομα θεωρώ ότι θα είμαστε σε θέση να το επανεκτιμήσουμε και να το δούμε καλύτερα. Ο αισιόδοξος στόχος, αυτό που θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει εφικτό, λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι το Q2 θα είναι μηδενικό, είναι επανεκκίνηση στο Q3 και ουσιαστική ανάκαμψη και προσπάθεια ανάκτησης αυτών που έχουν χαθεί φέτος στο Q4, που καταχρηστικά φέτος βάζω και τον Σεπτέμβριο. Δηλαδή θα μπορούσε ο τουρισμός από τον Αύγουστο και μετά, Σεπτέμβριο, Οκτώβριο, Νοέμβριο, να επιχειρήσει να ανακτήσει μέρος των απωλειών. Μέχρι σήμερα, μέχρι τη στιγμή που έκλεισε η οικονομία μας, είχαμε ανακοίνωση της Τράπεζας της Ελλάδος για περίπου 880 εκατ. τουριστικές εισπράξεις για τον Ιανουάριο. Να σας βάλω περίπου άλλα τόσα τον Φεβρουάριο γιατί και ο Φεβρουάριος ήταν καλός μήνας μέχρι το τελευταίο Σαββατοκύριακο, όπου είχαμε το ξέσπασμα στην Ιταλία. Άρα λοιπόν αυτή τη στιγμή στην κάβα του τουρισμού υπάρχει περίπου 1,7 δισ. για το 2020. Αντιλαμβάνεστε ότι μέχρι τα 18 δισ. είναι πολύ μεγάλη η απόσταση που μας χωρίζει και δεν μπορώ αυτή τη στιγμή να κάνω καμία ασφαλή πρόβλεψη, τί ακόμα μπορεί να προστεθεί σε αυτό το 1,7 δισ το υπόλοιπο της χρονιάς, για να δούμε τελικά πόσο μεγάλες θα είναι οι απώλειες. Σίγουρα όμως οι απώλειες θα είναι πάρα πολύ μεγάλες.

Στο κομμάτι της ρευστότητας, τελευταίο σημείο της δικής μου τοποθέτησης, είναι πάρα πολύ σημαντικό για τον άξονα που σας είπα της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων. Θα χρειαστούν

κεφάλαια για να ξαναξεκινήσουν οι επιχειρήσεις να δουλεύουν. Το εργαλείο που ήδη ξέρουμε και το εργαλείο που έχει ήδη προαναγγελθεί και το οποίο θα είναι διαθέσιμο για τις επιχειρήσεις τέλος Απριλίου αρχές Μαΐου, είναι από την Αναπτυξιακή Τράπεζα. Έχουν εγκριθεί αυτή τη στιγμή έως 2 δις εγγυήσεις του ελληνικού δημοσίου προς τις τράπεζες, αρχικά θα χρησιμοποιηθεί το 1 δις, οι τράπεζες το υπολογίζουν με ένα leverage περίπου 3,5, άρα σε πρώτη φάση θα έχουμε 3,5 δις άμεσα για τις επιχειρήσεις με προοπτική για άλλα 3,5 σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, με εγγύηση η οποία θα φθάνει το 80% του δημοσίου προς τις τράπεζες. Τα χρήματα αυτά θα μπορεί οποιαδήποτε ενήμερη επιχείρηση να δανειστεί σε ένα ύψος το οποίο θα φθάνει ή στο διπλάσιο της μισθοδοσίας της το 2019 ή το 25% του τζίρου της το 2019, και το επιτόκιο θα είναι το τραπεζικό που η επιχείρηση αυτή είχε σε συμφωνία με την τράπεζά της, με μια μικρή επιβάρυνση η οποία θα προκύψει με την εγγύηση του δημοσίου και η οποία φαντάζομαι θα ανακοινωθεί το επόμενο διάστημα. Το επόμενο διάστημα, θα ανακοινωθεί και αυτό το πρόγραμμα επιδότησης των τόκων των μηνών Απριλίου-Μαΐου-Ιουνίου. Αυτό αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι πάρα πολύ σημαντικό για τη βιωσιμότητα αυτών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι από προγράμματα ΕΣΠΑ, για αυτό το λόγο αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Θυμίζω μικρομεσαία επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση κάτω από 250 εργαζομένους και το ποσό αυτό της επιδότησης μπορεί να φτάσει ανά επιχείρηση τις 800.000 ευρώ.

Αυτή είναι η πρώτη μου ανάλυση και εκτίμηση για το τι έχει γίνει έως σήμερα και για το τι πιστεύω ότι θα γίνει το υπόλοιπο της χρονιάς. Με πολύ χαρά τώρα να ακούσω τις ερωτήσεις σας, τις σκέψεις σας και τις παρατηρήσεις σας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

Ερωτήσεις-Απαντήσεις

Αχιλλέας Τόπας: Σε τι ύψος αναμένεται να διαμορφωθεί το voucher αντί προκαταβολών; Από πού πρόκειται να εξασφαλιστούν οι πόροι αυτοί;

Δεν υπάρχει καμία επιβάρυνση για το voucher στα δημόσια οικονομικά. Ουσιαστικά το voucher θα αντικαθιστά το ποσό το οποίο είναι να επιστραφεί. Το έχουν θεσμοθετήσει ήδη οι Γάλλοι και οι Ιταλοί. Αυτό που ουσιαστικά λένε, είναι πρέπει να σου γυρίσω καταναλωτή 100 ευρώ που μου είχες δώσει σαν προκαταβολή για την κράτηση του Ιουλίου την οποία ακυρώνεις λόγω κορωνοϊού. Εγώ ουσιαστικά σου δίνω ένα γραμματίο, voucher, για το ισόποσο ή περισσότερο. Οι επιχειρήσεις το επιλέγουν αυτό σαν μια μορφή ανταπόδοσης προς τον πελάτη, το οποίο έχεις περιθώριο 18 μήνες να το ασκήσεις. Δηλαδή μπορείς να έρθεις να μείνεις στο κατάλυμά μου ή να αγοράσεις την υπηρεσία μου τους επόμενους 18 μήνες, όποτε εσύ το επιθυμήσεις. Εάν περάσει η περίοδος αυτή των 18 μηνών, οφείλει η επιχείρηση αμέσως και χωρίς άλλη κουβέντα

να το επιστρέψει. Άρα λοιπόν δεν υπάρχει κανενός είδους επιβάρυνση για τα δημοσιονομικά, για το κράτος.

Σε τι επίπεδο αναμένεται να διαμορφωθεί συνολικά; Υπάρχει εκτίμηση; Και επίσης στο ίδιο πνεύμα, αν υπάρχει εκτίμηση και για το ύψος των κεφαλαίων κίνησης όσον αφορά στην τόνωση της ρευστότητας των τουριστικών επιχειρήσεων που θα χρειαστούν τους επόμενους μήνες.

Αναφορικά με τις ακυρώσεις, δεν μπορώ να πω νούμερο, δεν το γνωρίζω, αλλά επαναλαμβάνω δεν έχει καμία επίπτωση στα δημόσια οικονομικά άρα αφορά 100% σχέσεις ιδιωτών. Όσον αφορά τα κεφάλαια κίνησης που θα χρειαστούν οι τουριστικές επιχειρήσεις, το ποσόν που σας είπα πριν που θα διοχετευθεί άμεσα στην οικονομία, αφορά την οικονομία. Δεν αφορά μόνο τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά εκτιμώ, τώρα είναι τελείως διαισθητικό αυτό που θα σας πω, ένας τομέας που παράγει 18 δισ., εκτιμώ ότι τουλάχιστον ένα 10%, θα το χρειαστεί, από τη στιγμή που έχει τεθεί αυτή τη στιγμή σε αναστολή λειτουργίας για να μπορέσει να επανεκκινήσει.

Ηλίας Μπέλλος: Καλημέρα σε όλους. Όσο μιλάγαμε, μου ήρθε ένα email από τη Γαλλική Πρεσβεία, το οποίο έχει δύο έγγραφα μέσα, δεν ξέρω εάν το ξέρουν στο ΣΕΤΕ ή όχι, όπου ουσιαστικά μπορείς να κάνεις μία δήλωση, για το γιατί θα πρέπει να περάσεις τα γαλλικά σύνορα ή αν έχεις προορισμό τη Γαλλία. Επιπλέον έχει εντός των εσωτερικών προορισμών της Γαλλίας, αν θα πρέπει να πας από τη μία επαρχία στην άλλη, και αναφέρει μία σειρά λόγων ανάλογους με αυτούς που στέλνουμε εμείς μέσω sms. Δεν υπάρχει πουθενά βέβαια business ή αναψυχή. Είναι νωρίς ακόμη βέβαια, προσπαθώ όμως να δω αν αυτό μας δείχνει λίγο τον δρόμο στον οποίο θα οδεύσουμε μετά τα μέσα Μαΐου, πρώτα ο Θεός και τα λοιπά. Δηλαδή, αντίστοιχα στην Ελλάδα, όταν θα επιλέξουμε να υποδεχόμαστε ανθρώπους από κάποιες χώρες, όταν ένα ξενοδοχείο δηλαδή ανοίξει την κράτησή του για κάποια συγκεκριμένη εθνικότητα, θα πρέπει να έχει ένα πιστοποιητικό υγείας, για να το πω χονδροειδώς; Θα πρέπει να δηλώσει αν έχει περάσει ή δεν έχει περάσει... Ποιες είναι οι σκέψεις επ' αυτού, προσπαθώ να ιχνηλατήσω την αρχιτεκτονική αυτών που θα εφαρμόσουμε. Όσο υπάρχει αυτή η εικόνα.

Ηλία είναι εύλογο το ερώτημά σου. Μας απασχολεί και εμάς και είναι ανάμεσα σε αυτά που θα συζητήσουμε το επόμενο διάστημα με την κυβέρνηση, αφού και η κυβέρνηση ολοκληρώσει την κουβέντα με τους επιστήμονες, για το τι ακριβώς πρέπει να γίνει και πώς πρέπει να λειτουργήσουν τα πράγματα. Για να βοηθήσω λίγο τη συζήτηση, και τον προβληματισμό περισσότερο, θα σας πω ότι χτες είχα το τελευταίο conference call με τους ομολόγους μου, από Γερμανία και Ιταλία. Σας έχω πει και κατά το παρελθόν, ότι ο ΣΕΤΕ έχει δημιουργήσει μία άτυπη συμμαχία με τους ΣΕΤΕ Γερμανίας, Ιταλίας και Νορβηγίας, κι όπως καταλαβαίνετε τώρα ειδικά μέσα στην κρίση είναι πάρα πολύ τακτική η επικοινωνία μας, για να δούμε και που βρισκόμαστε, και τι προβλέπεται στο άμεσο μέλλον. Δύο λοιπόν χρήσιμα στοιχεία, στον προβληματισμό περισσότερο που ανέπτυξες. Το ένα είναι του Ιταλού ομολόγου μου. Η παραδοχή ότι η Ιταλία θεωρεί το διεθνές μέρος του τουρισμού της για το 2020, 100% χαμένο. Έχει όμως μία ιδιομορφία

η Ιταλία σε σχέση με εμάς. Ο τουρισμός της Ιταλίας που είναι το 13% του ΑΕΠ τους, είναι 50% εγχώριο, 50% διεθνές. Οπότε λοιπόν έχοντας χάσει το 50% του διεθνούς τουρισμού, στοχεύουν με διάφορους τρόπους, στο 50% της εγχώριας ζήτησης, το οποίο είναι μεγάλο νούμερο, δεν είναι μικρό. Εμάς που ο τουρισμός μας πλέον είναι το 25% του ΑΕΠ άμεσα ή έμμεσα, ξέρετε πάρα πολύ καλά ότι πάνω από 90% είναι το διεθνές, λόγω και της κρίσης που έχει προηγηθεί τα προηγούμενα χρόνια. Οπότε λοιπόν η Ιταλία στοχεύει για τη φετινή χρονιά τουλάχιστον όλες τις μορφές του εσωτερικού της τουρισμού, είτε αυτό λέγεται leisure, είτε αυτό λέγεται μικρά συνέδρια και τα λοιπά. Ο δε Γερμανός ομολογός μου ο οποίος οι περισσότεροι από εσάς ίσως τον ξέρετε ή τον έχετε ακούσει, είναι ο Δρ. Frenzel 13 χρόνια πριν CEO της TUI, είπε και αυτός ότι δυστυχώς θεωρεί το 2020 χαμένο και ότι όλη η προσπάθεια πρέπει να γίνει για το 2021 όπου εκεί βλέπει μία πολύ ισχυρή ανάκαμψη του τουρισμού. Και αναφορικά με τη Γερμανία, επειδή ηγείται και ομάδας επιχειρηματιών που είναι στο συμβουλευτικό όργανο που έχει φτιάξει η καγκελάρια Μέρκελ, είπε λοιπόν ότι για το κομμάτι της επανεκκίνησης της οικονομίας οι Γερμανοί εξετάζουν διάφορα μέτρα με τα οποία θα κινηθούν και εσωτερικά και θα επιτρέπουν στους πολίτες τους να ταξιδεύουν προς τα έξω, ανάμεσα στα οποία είναι το massive testing (μαζικά τεστ) και το health certificate (πιστοποιητικό υγείας). Όλα αυτά όμως είναι υπό εξέταση, φαντάζομαι ότι τις ίδιες ασκήσεις θα κάνει και η δική μας κυβέρνηση, οπότε το επόμενο διάστημα θα έχουμε σίγουρα να συζητήσουμε και να πούμε πολύ περισσότερα επ' αυτού.

Είπες massive testing (μαζικά τεστ) health certificate (πιστοποιητικό υγείας);

Ναι.

Κώστας Ντελέζος: Εγώ θέλω να επανέλθω λίγο στο voucher. Είναι προφανές ότι αφορά κυρίως τις προκαταβολές που έχουν δοθεί από tour operators και από τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες, πιθανώς και από τους μεμονωμένους καταναλωτές. Ωστόσο υπάρχουν κάποιες κατηγορίες οι οποίες είναι δύσκολο να πάρουν voucher και μιλάω για έναν μεγάλο όγκο, κυρίως αφορά στα ταξιδιωτικά γραφεία, και τα ξενοδοχεία που συμβάλλουν μαζί τους. Αφορά δηλαδή τις σχολικές εκδρομές, την Γ' Λυκείου. Ξέρω για παράδειγμα στο σχολείο που πάει ο γιος μου, που δώσανε 18.000 για να πάνε εκδρομή. Το θέμα είναι ότι τα παιδιά αυτά φεύγουν, του χρόνου δεν θα είναι στο σχολείο, το voucher ποιος θα το παραλάβει και για λογαριασμό τίνος; Επίσης, υπάρχουν αθλητικές ομάδες, οι οποίες είχαν προγραμματίσει να πάρουν μέρος σε αγώνες, πανελλήνιους και τα λοιπά, μετακινήσεις σε Καλαμάτα, σε Ηράκλειο, σε Θεσσαλονίκη και τα λοιπά. Αυτοί οι αγώνες έχουν ματαιωθεί. Θέλω να πω δηλαδή ότι το voucher θα διευκολύνει για τους μεγάλους πελάτες, αλλά για το καταναλωτικό κοινό και για συγκεκριμένες κατηγορίες, πρέπει να ληφθεί κάποια μέριμνα. Επίσης, έχω να πω το εξής, ο Σκυλακάκης. Το πρωί που ρωτήθηκε από κάποιο κανάλι, προφανώς το αγνόησε, είπε ότι δεν είναι της παρούσης θα το δούμε αυτό στα επόμενα μέτρα, στο αμέσως ερχόμενο διάστημα, αλλά αυτά γίνονται σε έναν ορίζοντα, μέσα στον Απρίλη και λοιπά. Αυτό θέλω να ρωτήσω.

Ξεκινώντας από το τελευταίο θέλω να πω ότι το θέμα το έχει χειριστεί ο υπουργός Τουρισμού σε συνεργασία μαζί μας και με το Μέγαρο Μαξίμου. Άρα από εκεί πρέπει να είναι όλη η

ουσιαστική ενημέρωση για τον τρόπο χειρισμού. Εγώ επιμένω σε αυτό που σας είπα στην αρχή για το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και δεν έχω να πω κάτι άλλο για αυτό. Για το θέμα που έθιξες όμως, τελικά τι καλύπτει, είναι προφανές ότι δεν μπορεί να καλύψει επ' ουδενί το 100% των περιπτώσεων και επίσης είναι προφανές ότι δεν μπορεί και να επιβληθεί αναγκαστικά και υπό οποιαδήποτε συνθήκη, γιατί σας είπα στην αρχή ότι η προτροπή του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου, και αυτή είναι η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτή τη στιγμή, είναι ότι θα γίνει μία προσπάθεια, ουσιαστικά θεσμοθέτησης ενός εργαλείου, το οποίο θα προτείνεται στον καταναλωτή. Αλλά θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και η βούληση του καταναλωτή, έτσι όπως προστατεύεται και από την κοινοτική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Άρα λοιπόν, πάλι προφανώς θα υπάρξουν και περιπτώσεις, παρά την ύπαρξη του voucher και θεσμοθέτησής του, χρήματα να πρέπει να επιστραφούν. Εκείνο που προσπαθήσαμε και προσπαθούμε να αποτρέψουμε, είναι μια μαζική επιστροφή χρημάτων σε ανθρώπους και σε μεγάλους tour operators, οι οποίοι δεν σκοπεύουν να διακόψουν τις σχέσεις τους με τις επιχειρήσεις, αλλά θα επανέλθουν με την πρώτη ευκαιρία. Αυτό είναι μία προσπάθεια η οποία γίνεται και θα γίνει και από εκεί και πέρα σίγουρα δεν καλύπτει το 100% των περιπτώσεων.

Πόσα voucher θα εκδώσουν εντός εισαγωγικών ;

Δεν υπάρχει απάντηση για αυτό.

Όταν ανοίξει με το καλό η σεζόν, θα πάμε σε ένα μοντέλο πιστοποιημένων τουριστών που θα έρχονται στη χώρα μας; Και η άλλη ερώτηση, για τις επιχειρήσεις όταν θα χρειαστεί να γίνει επανεκκίνηση, είπες για ένα 10%, με βάση τη συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ. 1,8 δισ. θα χρειαστούν δηλαδή;

Νομίζω έκανα, εκτενή αναφορά, το τι θα χρειαστεί, τι συζήτηση θα χρειαστεί για την επανεκκίνηση. Επαναλαμβάνω ότι αυτός είναι σχεδιασμός της κυβέρνησης. Όταν θα κληθούμε να καταθέσουμε και εμείς τις απόψεις μας θα το κάνουμε, αλλά προφανώς οι απόψεις μας θα κατατεθούν επί σχεδίου που ήδη θα έχει οργανωθεί από την κυβέρνηση σε συνεργασία με τους επιστήμονες που αυτή τη στιγμή έχουν και το μεγαλύτερο βάρος διαχείρισης, της υγειονομικής κρίσης. Εγώ σας είπα μόνο ότι είναι ένα θέμα που θα μας απασχολήσει και σας είπα ότι είναι ένα θέμα που συζητούν αυτή τη στιγμή η Ιταλία που είναι μεγάλες χώρες και μεγάλες αγορές. Αναφορικά με το νούμερο που είπα, είναι τελείως διαισθητικό. Αλλά επαναλαμβάνω, ένας τομέας ο οποίος παρήγαγε για τη χώρα 18 δισ. ευρώ και αυτή τη στιγμή ουσιαστικά έκλεισε για 2 μήνες σίγουρα μέχρι τα τέλη Απριλίου και να δούμε πώς θα εξελιχθεί και ο Μάιος, αν λάβουμε υπόψη μας ότι αυτός ο τομέας ουσιαστικά χρησιμοποιεί και μία έμμεση αυτοχρηματοδότηση κατά τη διάρκεια του χειμώνα, που προέρχεται από προκαταβολές μεγάλων πελατών, tour operators, οι οποίες δεν μένουν στα ταμεία αλλά χρησιμοποιούνται, επενδύονται, για βελτίωση παγίων, εγκαταστάσεων, τεχνολογιών και τα λοιπά, μπορώ να πω ότι διαισθητικά, θα έλεγα ένα ποσό μεταξύ 1,5 και 2 δισ. θα χρειαστεί η τουριστική βιομηχανία για να επανεκκινήσει. Είναι καθαρά προσωπική μου εκτίμηση, διαισθητική, δεν προκύπτει από κάποια μελέτη ή από συγκεκριμένα, εξειδικευμένα νούμερα.

Χάρης Ντιγριντάκης: Έκανες λόγο για τη λήψη μέτρων αναφορικά με την ενίσχυση των επιχειρήσεων στον τουρισμό, για το χρηματοδοτικό εργαλείο κ.λ.π.. Για την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού, ποια είναι τα μέτρα που έχετε θέσει πάνω κάτω;

Δύο είναι τα θέματα της ανταγωνιστικότητας. Το ένα που προκαλεί τη ζήτηση και είναι προφανώς, όπως είπα μία πολύ καλή καμπάνια που με βάση τη συνεργασία που φαίνεται να έχει παγιωθεί μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, υπουργείου τουρισμού, ΕΟΤ και Marketing Greece, ήδη σχεδιάζεται και θεωρώ ότι το επόμενο διάστημα θα έχουμε πολύ περισσότερα για αυτό και θα τα εξηγήσει και η Ιωάννα η Δρέττα το επόμενο διάστημα. Το βασικό εργαλείο είναι οι συντελεστές ΦΠΑ. Χρόνια τώρα λέμε ότι ο ελληνικός τουρισμός επιβαρύνεται με τους υψηλότερους συντελεστές από τον ανταγωνισμό. Άρα λοιπόν είναι μία ευκαιρία, ή μάλλον είναι μία απόλυτη αναγκαιότητα να έχουμε αποκλιμάκωση των συντελεστών ΦΠΑ, είναι ή τώρα ή ποτέ. Τώρα, όταν προφανώς ανοίξουν οι αγορές, το αμέσως επόμενο διάστημα και σίγουρα το 2021 που όλοι ελπίζουμε και περιμένουμε να είναι η χρονιά της ουσιαστικής επανεκκίνησης, αν εκεί δεν έχουμε χαμηλούς συντελεστές ΦΠΑ σε όλο το εύρος του τουριστικού πακέτου, μιλάω για όλο το εύρος του τουριστικού πακέτου, τότε πραγματικά, είναι σαν να μην έχουμε εργαλεία να παλέψουμε.

Άρα και στον τομέα των μεταφορών;

Εννοείται. Με ΦΠΑ στο 24% όταν αυτή τη στιγμή Ισπανοί και Πορτογάλοι μιλάμε για ποσοστά γύρω στο 10%, αντιλαμβάνεστε... Αλλά αυτό έχει κατατεθεί στην πρώτη δέσμη μέτρων, έχει ξανασυζητηθεί και τώρα που πλησιάζουμε πλέον στη συζήτηση για την επανεκκίνηση, είναι το βασικό αίτημα και το βασικό θέμα συζήτησης με την κυβέρνηση.

Στις αγορές από τις οποίες θα αντλήσουμε πελάτες φέτος όπως φαίνεται, δεν ενέταξες χώρες όπως είναι η Ρωσία, η Νορβηγία η Πολωνία, η Δανία, πολύ δυναμικές αγορές για τη χώρα μας...

Να το εξηγήσω λίγο γιατί δεν το ξέχασα, δεν ήταν τυχαία η παράλειψη. Κατ' αρχήν για το κομμάτι της βόρειας Ευρώπης, της Σκανδιναβίας, υπάρχει ένα θέμα με τον τρόπο που έχουν αντιμετωπίσει την πανδημία. Οι Σουηδοί για παράδειγμα, έχουν επιλέξει την ανοσία της αγέλης, η οποία είδαμε πού οδήγησε τη Βρετανία μέχρι ένα σημείο που την εφάρμοσε, και εξακολουθούν να την εφαρμόζουν. Άρα θεωρώ ότι οι Σκανδιναβοί, βγάζω λίγο τους Δανούς από την εξίσωση οι οποίοι έλαβαν κάποια ίσως περισσότερα μέτρα εγκαίρως, θα είναι μια αγορά πολύ τραυματισμένη. Θα είναι στην κατηγορία εκείνων των αγορών που ανεξάρτητα από τι απαγορεύσεις θα έχουν εκείνοι, δεν ξέρω εάν εμείς θα είμαστε διατεθειμένοι να τους δεχτούμε. Για αυτό δεν τους ανέφερα. Η κατηγορία Ρωσία-Πολωνία, δεν υπονοώ κάτι, ούτε θέλω να το εντάξω σε καμία θεωρία συνωμοσίας, το γεγονός όμως ότι μια τεράστια χώρα όπως η Ρωσία, δεν προβαίνει σε καμία αναφορά και καταμέτρηση περιστατικών, αυτό δημιουργεί ερωτηματικό. Το σίγουρο είναι, και αυτό μπορώ να το πω με βεβαιότητα, το γεγονός ότι οι εντός εισαγωγικών αγαπημένοι προορισμοί των Ρώσων τα τελευταία χρόνια που είναι η Τουρκία, η Ιταλία, η Ισπανία, είναι σε τραγική θέση αυτή τη στιγμή δεν νομίζω ότι σύντομα θα βελτιώσουν

τη ζήτηση από τη Ρωσία. Μένει να δούμε ποια θα είναι η διμερής αντιμετώπιση της ζήτησης αυτής και βέβαια εφόσον αποφασίσει η χώρα ότι υπό προϋποθέσεις δέχεται Ρώσους τουρίστες, να δούμε και τα θέματα της βίζας, γιατί πριν ακόμα αρχίσει αυτή η κρίση, ήδη από το χειμώνα φέτος, είμασταν σε μία συνεχή επαφή με το υπουργείο εξωτερικών και το υπουργείο δημόσιας τάξης, γιατί νομίζω είχατε ενημερωθεί ότι υπήρχε θέμα με την έλλειψη υπαλλήλων στα προξενεία και στις πρεσβείες για την έκδοση βίζα. Άρα λοιπόν εκεί θα έχουμε δύο θέματα να αντιμετωπίσουμε, πόσο πολύ τους θέλουμε και υπό ποιες προϋποθέσεις, με ποια διαδικασία, τους θέλουμε και ποια θα είναι η δυνατότητα της έκδοσης βίζα.

Μια διευκρίνιση μόνο σε αυτό που ανέφερε ο Ηλίας πριν, λέει, «Δικαιολογητικά για ταξίδια στη Γαλλία».

Μαργαρίτα Μανούσου: Καλημέρα και καλή δύναμη σε όλους. Ξεκινάω από το τελευταίο κομμάτι που έπιασε ο Γιάννης και που αφορά στα εξής δύο θέματα: Το ένα, πώς μπορούμε να βοηθήσουμε την πολιτεία για να έρθουν οδικά οι άνθρωποι από τα Βαλκάνια που πιστεύω ότι θα αποτελέσουν σοβαρή αγορά για εμάς φέτος και ότι θα πρέπει να μην είμαστε καθόλου ελαστικοί σε αυτό γιατί θα έχει τεράστια σημασία για το 2021 η στάση που θα κρατήσουμε φέτος, στο κατά πόσο θα μας εμπιστευθούν και θα ξανάρθουν μαζί όλοι. Η ζήτηση θα είναι πολύ μεγάλη το 2021 σίγουρα. Το ζήτημα είναι ότι και για τον εσωτερικό τουρισμό πώς θα μπορέσουν οι ξενοδόχοι να δώσουν την εμπιστοσύνη που χρειάζονται οι δυνητικοί επισκέπτες στο να έρθουν. Δηλαδή θα πρέπει να γίνει κάποια, φαντάζομαι, προβολή υγειονομικών, σωστών μέτρων που έχουν παρθεί από όλα τα καταλύματα για να μπορέσει ο άλλος να σκεφτεί να πάει κάπου. Θα πρέπει ίσως να δώσουμε μια βαρύτητα εκεί, στο πώς θα πρέπει να διαχειριστεί αυτό το θέμα όλος ο ξενοδοχειακός κόσμος.

Προφανώς Μαργαρίτα και οφείλω να ομολογήσω ότι επειδή από τα τέλη Φεβρουαρίου που ξεκίνησε το πρόβλημα στην Ευρώπη μέχρι περίπου τις 20 Μαρτίου που πάρθηκαν οι αποφάσεις για το διάλειμμα, για το κλείσιμο των ξενοδοχείων 12μηνιας λειτουργίας, μου έκανε εντύπωση η γρήγορη ανταπόκριση των ξενοδόχων σε ζητήματα υγιεινής. Θα έβλεπες, όχι μόνο στην Αθήνα, προσωπικά το είδα στη Ρόδο που προλάβαμε και κάναμε την τελευταία περιφερειακή εκδήλωση του ΣΕΤΕ, σε ξενοδοχεία, εγκατεστημένα μηχανήματα με υγρό απολύμανσης και στους κοινόχρηστους χώρους, στις τουαλέτες, οδηγίες προς τους πελάτες και τους εργαζόμενους, αναρτήσεις στα site των εταιρειών. Δηλαδή έκαναν μία πολύ γρήγορη προσαρμογή οι επιχειρήσεις οι οποίες ήταν σε λειτουργία μέχρι πρότινος, στα νέα δεδομένα.

Προφανώς και με βάση τις οδηγίες που θα βγουν από την κυβέρνηση και από τους ειδικούς, θα υπάρξει πλήρης προσαρμογή και είναι προς το συμφέρον όχι μόνο των επισκεπτών αλλά και των εργαζομένων. Αυτή τη στιγμή οι εργαζόμενοι για να ξαναγυρίσουν να δουλεύουν, πρέπει να έχουν μία διασφάλιση ότι θα λειτουργούν σε ένα περιβάλλον όπου αν μη τι άλλο το ελάχιστο θα είναι οι τήρηση των κανόνων υγιεινής. Μια παράλειψή μου, κάτι που δεν έχει σχέση με την ερώτησή σου αλλά είναι ένα μεγάλο ζήτημα που θα κληθούμε να αντιμετωπίσουμε και θα κληθεί η κυβέρνηση να αντιμετωπίσει το επόμενο διάστημα, είναι αυτή η προστασία των εργαζομένων, διότι και στα καλύτερα σενάρια για το 2020, θα υπάρξουν επιχειρήσεις εποχικής

λειτουργίας οι οποίες δεν θα λειτουργήσουν. Δεν μπορεί κανείς να περιμένει ότι το 100% των επιχειρήσεων θα τεθούν σε λειτουργία, έστω και για ένα διάστημα, Ιούλιο, Αύγουστο και μετά. Άρα είναι πάρα πολύ σημαντικό και η επέκταση του πλέγματος προστασίας των εργαζομένων εποχικής λειτουργίας, οι οποίοι δεν θα μπορέσουν να δουλέψουν φέτος το καλοκαίρι. Και είναι κάτι το οποίο και αυτό θα το συζητήσουμε.

Παναγιώτης Υφαντής: Έχω δύο ερωτήσεις με κάποια υποερωτήματα. Πρώτη ερώτηση αφορά που μόλις τώρα λέγαμε, πρώτα μία μικρή σκέψη: Θεωρώ ότι το παν σε αυτή τη φάση, από τις αγορές που περιμένουμε φέτος για τους λόγους που είπες, δεν έχει εντοπιστεί από τους ηγέτες των φορέων του τουρισμού, πως ότι είναι να γίνει φέτος, πρέπει να γίνει με ενιαίους κανόνες. Δηλαδή, έχω σαν έλλειμα ότι ανεξάρτητα από ποια χώρα θα προκύψει ζήτηση και με ποιες προϋποθέσεις, θεωρώ ότι η δική μας η χώρα πρέπει να θέσει εξ' αρχής ένα απλό πράγμα, ότι δηλαδή, όποιος έρθει θα πρέπει να έρθει με τις ίδιες προϋποθέσεις για όλους. Γιατί αλλιώς θα είναι σαν να γίνεται επιλεκτικά, με βάση τη δυνατότητα που υπάρχει όπως την εκτιμούμε, να έρθουν από κάποιες χώρες και από κάποιες άλλες χώρες να έρχονται με διαφορετικούς όρους. Για να το επικεντρώσω, το τεστ που είπες και το πιστοποιητικό υγείας θα είναι δύο πράγματα τα οποία θα γενικευτούν ως διαβατήριο για να ξεκινήσει κάποιος να κάνει ένα ταξίδι και ίσως θα έπρεπε εμείς να είμαστε στη λογική των πραγμάτων φέτος και πιθανά τα επόμενα χρόνια, το τεστ και το πιστοποιητικό υγείας θα έπρεπε ίσως να υπάρχουν εξαρχής και ίσως θα έπρεπε να συνδυαστεί αυτό με τη στιγμή της κράτησης γιατί αν δεν συμβεί αυτό και γίνει εκ των υστέρων, δημιουργούνται άλλα θέματα πρακτικής φύσης, και πολλά θέματα που συνδέονται μεταξύ τους και μετά γίνονται ένας κυκεώνας, άρα θέλω λίγο πιο συγκεκριμένα τη σκέψη αν σκοπεύετε να ζητήσετε και σύμφωνα με τις επαφές που θα έχετε και την ενημέρωση που θα υπάρξει από τους γιατρούς για το θέμα, να θεωρηθεί ως προϋπόθεση για να ταξιδέψει κανείς στην Ελλάδα, να υπάρχουν αυτά τα δύο βασικά πράγματα. Το τεστ και το πιστοποιητικό, αυτά ως προϋπόθεση, για να γίνει η κράτηση. Άλλο θέμα μετά, από ποιες χώρες μπορούν να έρθουν κάποιοι, αν θα έρθουν από τα Βαλκάνια ή από τη Μέση Ανατολή ή τη Ρωσία, για μένα είναι δεύτερης τάξης θέμα αυτό. Πρώτο θεωρώ αυτό, πιστεύεις ότι μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο κατά τις κρατήσεις;

Προφανώς είναι πολύ σημαντικό στην διαδικασία του brainstorming τώρα που γίνεται, αλλά θεωρώ ότι πρέπει να περιμένουμε λίγο. Σας είπα κάποια στιγμή στην αρχική μου τοποθέτηση και δεν το είπα τυχαία ούτε είναι η διαίσθησή μου, είμαι σε πολύ τακτική επικοινωνία με τον Έλληνα αντιπρόεδρο στην Κομισιόν, τον Μαργαρίτη Σχοινά, για να μπορώ να έχω και μία εικόνα τι γίνεται σε κεντρικό επίπεδο, ευρωπαϊκό, και το τελευταίο που μου είπε στην τελευταία μας επικοινωνία, είναι αυτή η προσπάθεια πλέον, συντονισμένης αντίδρασης της Ευρώπης στην επανεκκίνηση της οικονομίας. Εγώ το ερμηνεύω αυτό, ότι θα ξεκινήσει η άρση των απαγορεύσεων, μέσα στην οποία προφανώς θα είναι και η μετακίνηση με συγκεκριμένους περιορισμούς, πανευρωπαϊκούς. Άρα θα ήθελα πέρα από την όποια πρόταση καταθέσουμε τώρα στην κυβέρνηση όποτε μας ζητηθεί, να ακούσω και το γενικό ευρωπαϊκό πλάνο πως είναι και πως σκοπεύουν να επιτρέψουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο τις μετακινήσεις και τα ταξίδια το

επόμενο διάστημα και κυρίως μέσα στο 2020, για να βάλουμε μετά και εμείς ότι επιμέρους πρέπει να προστεθεί σε αυτό.

Στη λογική αυτή της μετάθεσης των μεταχρονολογημένων επιταγών των 75 ημερών που πρακτικά δίνει μία ανάσα στις επιχειρήσεις, να πάρουν το χρόνο τους και να δουν πού θα μπορέσουν να βρουν πόρους για να επανεκκινήσουν, εκεί από ότι φαίνεται δεν είναι ενιαία η θέση των τραπεζών. Το λέω αυτό γιατί έχω πολύ συγκεκριμένα παραδείγματα, από συγκεκριμένη τράπεζα, που υπάρχει μια πρακτική η οποία θεωρείται και ως αθέμιτη, δηλαδή εννοώ αθέμιτη προς τις άλλες τράπεζες, και δόλια προς τις επιχειρήσεις του χώρου. Εννοώ με τις κινήσεις και τις εξαιρέσεις που φαίνεται να προσπαθούν να γίνονται, παραθυράκια από εδώ, παραθυράκια από εκεί, θα βρεθούν κάποιες μεγάλες, συγκεκριμένες επιχειρήσεις σε ένα σκόπευτρο κάποιων που θα θέλουν να τις εξαγοράσουν. Και εδώ μπαίνει και το εξής θέμα. Ένα λοιπόν θέμα έχει να κάνει με την τοποθέτησή σου αν θα πρέπει να είναι ενιαίοι οι κανόνες και να τηρούνται με βάση την ουσία της διάταξης από την κυβέρνηση προς όλες τις τράπεζες και το δεύτερο, ποια είναι η θέση σου, θα πρέπει να προστατευθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις, σε αυτό το μεταβατικό διάστημα από επιθετικές εξαγορές;

Παναγιώτη θεωρώ ήμουν αν όχι πρώτος, από τους πρώτους που συζήτησαν το θέμα της προστασίας των επιταγών, χρησιμοποίησα μάλιστα και το παράδειγμα του καλοκαιριού του 2015 με τα capital controls, για όσους δεν θυμούνται, και στη συνάντηση με τον υπουργό Οικονομικών, την πρώτη που κάναμε, και στη συνάντηση με τον πρωθυπουργό. Προφανώς και πιστεύω ότι πρέπει να υπάρχουν ενιαίοι όροι και κανόνες. Επειδή έγιναν πάρα πολλά σε πάρα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και ελήφθησαν πάρα πολλά μέτρα προστασίας σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, προφανώς κάποια πράγματα παραβλέφθηκαν κιόλας. Αυτό που εντός εισαγωγικών ξέφυγε και επιχειρείται τώρα να λυθεί, είναι τι κάνει κανείς όταν κάποιος θέλει να πληρώσει την επιταγή του. Για μένα και αυτό είναι ένα θέμα γιατί δεν θεωρώ ότι το σύνολο της οικονομίας έχει ανάγκη προστασίας των μεταχρονολογημένων επιταγών του. Το έχω ζήσει και προσωπικά επιχειρηματικά, υπάρχει προθυμία να πληρωθούν επιταγές. Έχει λοιπόν προκύψει από τις τράπεζες μία δυνατότητα να δηλώσουν οι επιχειρήσεις, ουσιαστικά οι εκδότες μιλάμε τώρα, οι οποίες θέλουν να πληρώσουν τις επιταγές τους, να τις δηλώσουν τις επιταγές αυτές για να εξαιρεθούν εντός εισαγωγικών του μέτρου και να μπορούν οι επιταγές να εξοφληθούν. Κατά τα άλλα προφανώς είμαι, στη φάση τουλάχιστον που βρισκόμαστε τώρα, του γενικευμένου πολέμου, υπέρ της οριζόντιας προστασίας.

Τώρα αυτό το θέμα, ξέρεις, με τον αφελληνισμό, το ακούω πάρα πολλά χρόνια. Σας είπα στην αρχή, από το 1999 είμαι στα κοινά του τουρισμού, όποια κρίση ερχόταν και μάλιστα είμαι και εν μέρει ηθικός αυτουργός αυτού, γιατί ήμουν από τους πρώτους που είχαν μιλήσει κάποια στιγμή για αφελληνισμό της ελληνικής ξενοδοχίας, ίσως ήταν λίγο λαϊκίστικο τότε αυτό. Έχω αναθεωρήσει ως προς τι. Η αγορά είναι παγκοσμιοποιημένη. Εγώ πιστεύω πάρα πολύ στους Έλληνες επιχειρηματίες. Πιστεύω ότι οι Έλληνες επιχειρηματίες, έχουμε λαμπρά παραδείγματα, που μέσα στην κρίση, μέσα στην δεκαετία 2010-2020 έκαναν πάρα πολύ μεγάλες επενδύσεις και πολύ μεγάλα ανοίγματα. Εξαιρώ τη δική μου εταιρεία, αλλά υπάρχουν εταιρείες σε όλη την

Ελλάδα. Έχουμε αυτή τη στιγμή ελληνική εταιρεία η οποία δραστηριοποιείται στην Ισπανία, τη Sani Ikos. Άρα λοιπόν, έχουμε Έλληνες επιχειρηματίες οι οποίοι έχουν βγει εκτός συνόρων. Για μένα δεν τίθεται τέτοιο θέμα, πρέπει να σταματήσουμε να το χρησιμοποιούμε προσχηματικά ως απειλή. Προφανώς σε συνθήκες πολέμου πρέπει να προστατευθούν οι επιχειρήσεις μας. Όλες οι χώρες αυτή τη στιγμή προσπαθούν να προστατεύσουν τις επιχειρήσεις, αυτό όμως δεν πρέπει να αποτελεί επιχείρημα και άλλοθι για τον καθένα, επικαλούμενος δήθεν ανθελληνισμό ή προσπάθεια απαξίωσης για να γυρίσουμε σε παλιές πρακτικές. Αυτή είναι η θέση μου και είναι ξεκάθαρη.

Δημήτρης Μπαλής: Θα ήθελα να ρωτήσω το εξής, κατά πόσο θεωρείς ότι στις 30 Απριλίου που είναι η καταληκτική ημερομηνία που τα ξενοδοχεία θα μπορούσαν να ανοίξουν, και αν ανοίξουν, πώς θα καθοριστεί αυτό και σε ποιες περιοχές. Μιλώ για τα εποχικά αλλά και για τα 12μηνες λειτουργίας. Αυτό είναι το ένα, και το δεύτερο, για τον εσωτερικό τουρισμό, δεδομένου ότι οι Έλληνες ήταν μια δεκαετία μέσα στην κρίση και υπήρξε εδώ που τα λέμε και η απαξίωση του Έλληνα τουρίστα, και με την αδυναμία των προγραμμάτων του κοινωνικού τουρισμού, με ποιους τρόπους θα μπορούσαμε να επανέλθουμε σε μια κατάσταση που ο Έλληνας θα μπορούσε να ταξιδέψει;

Παρ' ότι αυτή τη στιγμή Δημήτρη, δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία ή ενημέρωση για το χρόνο επανεκκίνησης, είπα ότι εκτιμώ ότι η επανεκκίνηση θα ξεκινήσει σταδιακά από τις αρχές Μαΐου. Δεν θεωρώ ότι τα ξενοδοχεία θα είναι τα πρώτα που θα ανοίξουν, αν με ρωτούσες σήμερα. Εγώ θα το τοποθετούσα πιο πολύ προς τα τέλη Μαΐου, αρχές Ιουνίου, αλλά είναι προσωπική εκτίμηση αυτή. Όσον αφορά τον εσωτερικό τουρισμό, έχεις δίκιο, ο εσωτερικός τουρισμός λόγω της κρίσης απαξιώθηκε. Είχε να κάνει προφανώς με τη μείωση της αγοραστικής δύναμης του Έλληνα. Το να ποντάρουμε φέτος όπως είπα στον εσωτερικό τουρισμό, αυτό προφανώς πέρα από τις κινήσεις που θα κάνουν οι επιχειρηματίες μέσω καλύτερων τιμών, μέσω προνομιακών τιμών και τα λοιπά, προφανώς για κάποιες κατηγορίες συμπατριωτών μας χρειάζεται και μιας μορφής ενίσχυση. Αυτό θα το συζητήσουμε το επόμενο διάστημα. Υπάρχει το παρελθόν με τα προγράμματα του κοινωνικού τουρισμού. Ίσως να υπάρξει κάποια μορφή αναβίωσης ειδικά για φέτος. Είναι κάτι που είναι μέσα στα θέματα τα οποία θα εξετάσουμε το επόμενο διάστημα.

Νίκος Κρινής: Για τα voucher, αν η μορφή των voucher χρησιμοποιηθεί και από τις ακτοπλοϊκές εταιρείες, έχει συζητηθεί κάτι τέτοιο κ Ρέτσο;

Αυτή τη στιγμή, από όσο τουλάχιστον είμαι σε θέση να γνωρίζω, αφορά επιχειρήσεις οι οποίες αδειοδοτούνται από το υπουργείο Τουρισμού και τις αερομεταφορές.

Άρα να υποθέσω δεν έχει γίνει κάποια συζήτηση για τις ακτοπλοϊκές;

Νομίζω το απάντησα.

Γιώργος Αλεξάκης: Κ. Ρέτσο, έχει τεθεί θέμα αναδιάρθρωσης παλαιών δανείων, κουρέματα, με αφορμή την κρίση. Δημιουργεί ηθικό κίνδυνο ή κάτι τέτοιο; Σε επίπεδο εργασιακών σχέσεων, πώς αξιολογείτε τα μέτρα μέχρι στιγμής;

Θα ξεκινήσω από το δεύτερο, αυτή τη στιγμή. Νομίζω το απάντησα και προηγουμένως. Η πρώτη φάση των μέτρων καλύπτει και τους εργαζόμενους αυτή τη στιγμή. Θεωρώ ότι θέμα εργαζομένων θα υπάρξει και το επόμενο διάστημα με την επανεκκίνηση της οικονομίας γιατί όπως είπα δεν θα επανεκκινήσει η οικονομία στο 100% και ειδικά οι εποχικές επιχειρήσεις δεν θα μπορέσουν να ανοίξουν 100%. Άρα θα τεθεί σύντομα θέμα περαιτέρω προστασίας. Εμείς είμαστε έτοιμοι να το συζητήσουμε, και προφανώς τις επιχειρήσεις τις απασχολούν πάρα πολύ οι εργαζόμενοι διότι παρά το γεγονός ότι είναι εποχικοί, είναι διαχρονικοί εργαζόμενοι. Μία εποχική επιχείρηση η οποία απασχολεί 6 μήνες κόσμο, το κάνει αυτό εδώ και πάρα πολλά χρόνια, άρα προφανώς υπάρχει το άγχος, υπάρχει η αγωνία της επιχείρησης, όχι μόνο για την επιβίωσή της, αλλά και για την επιβίωση των εργαζομένων. Οπότε λοιπόν θεωρώ αυτονόητο ότι θα υπάρξει και νέο πλέγμα μέτρων για προστασία των εργαζομένων που αυτή τη χρονιά, αυτό το καλοκαίρι, αυτή τη σεζόν, δεν θα μπορέσουν να έχουν απασχόληση.

Τώρα στην πρώτη ερώτηση, τη δύσκολη. Εδώ είναι ξεκάθαρη, διαχρονική η θέση μου και δεν πρόκειται να αλλάξει, όσες κρίσεις και να περάσουν, όσο μεγάλες και να είναι αυτές. Εγώ θεωρώ και πάντα θεωρούσα ότι η κρίση δεν είναι ευκαιρία, δεν αποτελεί ευκαιρία για να επιστρέψουμε σε λογικές προηγούμενων δεκαετιών που είχαν υπερδανεισμένες επιχειρήσεις. Δεν είναι πρόσχημα και δεν μπορεί να αποτελέσει πρόσχημα ούτε για θαλασσοδάνεια, ούτε για διαγραφές, ούτε για διαγραφή χρεών. Δεν είναι ευκαιρία, αυτή η κρίση που περνάμε τώρα, για να γκρεμίσουμε και να απορρυθμίσουμε ότι με πάρα πολύ κόπο χτίσαμε τα προηγούμενα χρόνια. Και δεν είναι ευκαιρία και το τονίζω εδώ, γιατί δεν είμαι ο μόνος που μιλάω στο όνομα του ελληνικού τουρισμού, δεν είμαι ο μοναδικός. Μπορεί να εκπροσωπώ τον ΣΕΤΕ ως κοινωνικό εταίρο αλλά δεν είμαι ο μοναδικός. Δεν θεωρώ λοιπόν ότι είναι ευκαιρία πλειοδοσίας για λαϊκισμό και εύκολες λύσεις. Πρέπει όλοι μαζί να συνεργαστούμε. Πρέπει να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα και των δανείων και της ρευστότητας οργανωμένα. Να εκμεταλλευτούμε τα εργαλεία τα οποία έχουν ήδη δημιουργηθεί. Να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε και άλλα. Γιατί ανοίγοντας μια παρένθεση θέλω να σας πω ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχω τη διαβεβαίωση ότι έχουν χαλαρώσει και θα χαλαρώσουν ακόμη περισσότερο οι όροι και θα προκύψουν και νέα χρήματα από διάφορους λογαριασμούς που θα μπορούν να πηγαίνουν από λογαριασμό σε λογαριασμό και να βοηθήσουν ευαίσθητους τομείς της οικονομίας. Και, ένας πάρα πολύ ευαίσθητος τομέας είναι ο τουρισμός. Αυτό αναγνωρίζεται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Οπότε η δική μου απάντηση είναι όχι στον λαϊκισμό, όχι σε παλιές πρακτικές, ενίσχυση της οικονομίας, χρηματοδότηση της οικονομίας και ενίσχυση των επιχειρήσεων οι οποίες μπορούν να πάνε την οικονομία στην επόμενη μέρα και δεν είναι προσκολλημένες σε νοοτροπίες του παρελθόντος.

Γιώργος Αλεξάκης : Υπάρχει θέμα συγκέντρωσης την επόμενη μέρα ειδικά σε τομείς όπως ακτοπλοΐα, ξενοδοχία. Και, με αφορμή το ΦΠΑ τι γίνεται με την ακτοπλοΐα, ειδικά τέλη,

ειδικούς φόρους, αλκοολούχα και τέλος διαμονής. Και, πόσο επηρεάζει την ανάκαμψη το θέμα των υγειονομικών υποδομών στα νησιά;

Για το ΦΠΑ απάντησα. Το αίτημα, η συζήτηση και αυτό που θα επιδιώξουμε το επόμενο διάστημα είναι δραστική μείωση του ΦΠΑ και σε διαμονή και σε εστίαση, και στο τουριστικό πακέτο και σε εγχώριες μεταφορές, περιλαμβανομένων των αεροπορικών και της ακτοπλοΐας. Είναι νομίζω μονόδρομος και είναι νομίζω και κατανοητό και σε κυβερνητικό επίπεδο ότι είναι μονόδρομος. Όσον αφορά τα υγειονομικά κέντρα των νησιών, είναι ένα σοβαρό θέμα. Βλέπουμε αυτή τη στιγμή πώς και οι κάτοικοι των νησιών επιθυμούν οι ίδιοι την απομόνωσή τους φοβούμενοι ότι κάποιος που θα έρθει εκτός νησιού, Έλληνας, δυνητικά θα μπορούσε να μεταφέρει τον ιό και να προκαλέσει τεράστιο πρόβλημα στην τοπική κοινωνία. Θεωρώ ότι θα υπάρξει πρόβλεψη για αυτό. Γίνονται πάρα πολύ μεγάλες προσπάθειες το τελευταίο διάστημα και από τον τουριστικό τομέα για ενίσχυση του συστήματος υγείας. Και αυτό θέλω να το βάλω στα επίσης πολύ θετικά της κρίσης. Ο τουριστικός τομέας έχει δείξει πάρα πολύ γρήγορα αντανakλαστικά. Πριν από λίγο καιρό ο δημοσιοποιήσαμε και ένα πρώτο πλέγμα ενεργειών δικών μας στον ΣΕΤΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή, δεν είμαστε όμως οι μόνοι. Ο ΣΕΒ έχει προχωρήσει σε ανάλογες κινήσεις, η ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών, ιδιώτες, επιχειρήσεις. Έχει γίνει μια τεράστια προσπάθεια ενίσχυσης του συστήματος υγείας και θεωρώ ότι μέρος της ενίσχυσης αυτής, αν και εφόσον επιθυμούμε, που επιθυμούμε να έχουμε έστω και ένα κομμάτι τουρισμού το καλοκαίρι στα νησιά μας, θα χρησιμοποιηθεί και για την ενίσχυση των τοπικών κέντρων υγείας. Πάντως είναι ένα ζήτημα το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό.

Στεφανία Σούκη: Έχω κάποιες μικρές ερωτήσεις-διευκρινίσεις. Απ' ότι κατάλαβα για το voucher από τις αρχές του 2022 και μετά, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επιστρέφουν τα χρήματα αν δεν τα έχει χρησιμοποιήσει ο καταναλωτής;

Στεφανία, το voucher θα έχει μία ημερομηνία λήξης 18μηνη. Άρα λοιπόν κάτι το οποίο εκδίδεται στις 15 Απριλίου, θα έχει μία ημερομηνία λήξης στις 14 Οκτωβρίου, έτσι δεν είναι; Αν δεν έχει ασκηθεί λοιπόν το συγκεκριμένο δικαίωμα μέχρι τις 14 Οκτωβρίου 2021, από τις 15 Οκτωβρίου αυτομάτως πρέπει να επιστραφούν τα χρήματα στον καταναλωτή.

Δεύτερη διευκρίνιση, τι είναι αυτό το κίνητρο που λέτε ότι θα δώσετε στις επιχειρήσεις, ώστε ο πελάτης να χρησιμοποιήσει το voucher;

Θα το διαμορφώσουμε και θα είναι σύσταση του ΣΕΤΕ προς όλες τις επιχειρήσεις. Άρα, θα δημοσιοποιηθεί κιόλας. Δεν θα είναι κάτι μυστικό. Αλλά υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι με τους οποίους κάποια επιχείρηση μπορεί να ενισχύσει, να δώσει μια παραπάνω αξία σε αυτό το voucher. Για παράδειγμα, τα 100 ευρώ να έχουν αξία 110 ευρώ, ή διάφορες παροχές μέσα στο κατάλυμα εξτρά οι οποίες θα είναι χωρίς χρέωση. Τέτοιου είδους κίνητρα, τα οποία ουσιαστικά να είναι και μία ανταπόδοση στον καταναλωτή, για την έμμεση χρηματοδότηση που παρέχει στην επιχείρηση αυτό το πάρα πολύ δύσκολο χρονικό διάστημα.

Σε σχέση με τα θέματα του ανταγωνιστικού ΦΠΑ, δεν αναφέρατε πουθενά το τέλος διαμονής...

Συγγνώμη που σε διακόπτω, είναι δική μου παράλειψη που δεν το ανέφερα, το τέλος διαμονής. Αυτή τη στιγμή είμαστε σε μία πάρα πολύ δύσκολη συγκυρία και πρέπει να ληφθούν μέτρα για να βρούμε από αυτή τη συγκυρία. Άρα λοιπόν εγώ μιλάω αυτή τη στιγμή για αναστολή, η οποία αναστολή είναι πάλι προς όφελος του καταναλωτή. Δηλαδή η αναστολή του τέλους διαμονής, του φόρου μάλλον διαμονής, θα την χρησιμοποιήσουμε σαν προωθητικό εργαλείο. Δεν είναι κάτι το οποίο θα ελαφρύνει την επιχείρηση. Είναι όμως κάτι που θα χρησιμοποιηθεί προς τον πελάτη-καταναλωτή μας μαζί με την μείωση του ΦΠΑ, ότι μπορείς να έρθεις στη χώρα μας, σε μία υγειονομικά ασφαλή χώρα υπό ορισμένες προϋποθέσεις, με χαμηλότερο κόστος απ' ό,τι υπό άλλες συνθήκες. Άρα λοιπόν προφανώς έχουμε ζητήσει και θα ζητήσουμε την αναστολή του φόρου διαμονής.

Επειδή παρακολουθώ και τις αναρτήσεις σας, σε κάποια ανάρτηση είχατε πει για προσωρινή μείωση των φορολογικών συντελεστών. Αυτή η ανάρτηση ισχύει ή μιλάμε για μόνιμη μείωση, δηλαδή όχι μόνο λόγω κρίσης αλλά για μόνιμη μείωση όλων των φορολογικών, για διαμονή, εστίαση και τα λοιπά;

Κάποιος θα μπορούσε να απαντήσει, ουδέν μονιμότερο του προσωρινού, αλλά και πάλι δεν είναι αυτή η πρόθεσή μου. Το είπα πολύ ενσυνείδητα το «προσωρινή», γιατί αυτή της στιγμή λόγω της πανδημίας, η Ευρώπη έχει πάρει μια κεντρική απόφαση, ουσιαστικά να τεθούν σε αναστολή οι δημοσιονομικοί κανόνες. Αυτό όμως δεν θα ισχύσει για πάντα. Θα έρθει η ώρα που θα κληθούμε πλέον πάλι να λογοδοτήσουμε και να συμμορφωθούμε με τους δημοσιονομικούς μας κανόνες. Δεν θα μπορούσα λοιπόν να μιλήσω σήμερα, όταν γνωρίζαμε προ κρίσης ότι η αποκλιμάκωση του ΦΠΑ θα ερχόταν σταδιακά τους επόμενους 18 με 24 μήνες με βάση την εξέλιξη των δημοσιονομικών, δεν θα μπορούσα να μιλήσω σήμερα, που τα δημοσιονομικά θα υποστούν ούτως ή άλλως μια μεγάλη πτώση λόγω της συγκεκριμένης συγκυρίας, για μόνιμη μείωση του ΦΠΑ. Μιλάω λοιπόν για προσωρινή, προκειμένου να μπορέσουμε να μπούμε στην κανονικότητα και να ανακτήσουμε όσο μπορούμε συντομότερα αυτό που χάσαμε το 2020, και από εκεί και πέρα η κυβέρνηση θα κρίνει ανάλογα και με την εξέλιξη των δημοσιονομικών, αν και εφόσον αυτή η μείωση μπορεί να παραταθεί για μεγαλύτερο χρόνο ή και να παραμείνει.

Και μία τελευταία ερώτηση, είπατε για ένα ποσοστό του εσωτερικού τουρισμού, κάτω του 10% αφού είναι στο 90% ο διεθνής. Πόσο θα μπορούσε να είναι ο στόχος για φέτος; Δηλαδή η Ιταλία είναι 50-50 διεθνής και εσωτερικός τουρισμός. Τι θα μπορούσε να γίνει και επίσης προκρίνετε τη λύση κάποιου voucher και για τον εσωτερικό τουρισμό, για φέτος τουλάχιστον;

Είπα ότι θα κοιτάζουμε να επεξεργαστούμε σενάρια μερικής ή ολικής αναβίωσης αυτών των παλιών, αν θυμάστε, κουπονιών του κοινωνικού τουρισμού, τώρα, που θα μπορούσε να φθάσει ο εσωτερικός τουρισμός. Στεφανία, αυτό δεν μπορεί να το πει κανένας, διότι ο Έλληνας ακόμη κι όταν αισθανθεί ασφαλής να πάει διακοπές ή η όρεξη και η επιθυμία να βγει από το σπίτι νικήσει την ανασφάλεια που αισθάνεται, θα πρέπει να αποτιμήσει και τι δυνατότητες οικονομικές έχει. Διότι δεν έχει πληγεί μόνο ο τουρισμός αυτή τη στιγμή, πλήττονται και άλλοι πολλοί κλάδοι της οικονομίας μας, οπότε αντιλαμβανόμαστε πλήρως ότι μιλάμε και για μία περιορισμένη οικονομική δυνατότητα φέτος. Άρα λοιπόν η προσπάθεια είναι ότι μπορεί να γίνει

σαν ένα έτσι ελάχιστο καύσιμο προς τις επιχειρήσεις, για να μπορέσουν να βγάλουν αυτό το δύσκολο 2020 και να παραμείνουν ζωντανές για την επανεκκίνηση, την πολύ έντονη και δραστηκή επανεκκίνηση που θεωρώ ότι πρέπει να περιμένουμε το 2021.

Λάμπρος Καραγιώργος: Πρόεδρε, θέλω να πάμε σε ένα πιο εσωτερικό θέμα. Σε μια από τις περίφημες αναρτήσεις σου έκανες λόγο για 5^η φάλαγγα στον τουρισμό και αυτό προκάλεσε συζητήσεις δεν σου κρύβω, οπότε μπορείς να μας πεις κάτι παραπάνω για αυτό, να μας διευκρινίσεις;

Λάμπρο, απάντησα κατά 90% στην απάντηση που έδωσα στον Γιώργο τον Αλεξάκη, αναφορικά με κουβέντες που έχουν ακουστεί για διαγραφές χρεών και τα λοιπά. Εκείνο που θα ήθελα μόνο να συμπληρώσω, είναι ότι το Δ.Σ. του ΣΕΤΕ είναι μια γροθιά και το έχουμε διασφαλίσει αυτό από την πρώτη μέρα, με το κανάλι επικοινωνίας που έχουμε εγκαταστήσει και παγιώσει ανάμεσά μας. Είναι όλοι πλήρως ενήμεροι για οτιδήποτε έχει γίνει. Καταθέτουν όλοι τις απόψεις τους και συμμετέχουν ενίοτε και στις συναντήσεις και τις συζητήσεις οι οποίες γίνονται. Θέλω να πω και το τονίζω αυτό, ότι ο ΣΕΤΕ έχει ισχυρή θεσμική υπόσταση, έχει δυνατή φωνή, έχει κύρος και έχει αποφασιστικότητα. Αυτό έχει φανεί μέχρι σήμερα και από την υπεύθυνη στάση την οποία έχουμε κρατήσει περιορίζοντας πολύ τις άσκοπες δηλώσεις και τις τυχαίες προβλέψεις και φυσικά έχει αποδειχθεί με την εμπιστοσύνη που μας έχει δείξει η πολιτεία. Και η εμπιστοσύνη σε μία συγκυρία όπως είναι η σημερινή, η οποία είναι συγκυρία πολέμου, δεν χαρίζεται, κερδίζεται. Και επειδή λοιπόν κερδήθηκε με κόπο και θυσίες από όλους μας, από όλο το Δ.Σ. του ΣΕΤΕ και του ΙΝΣΕΤΕ αλλά και της Marketing Greece που κάνει εξαιρετική δουλειά, επειδή λοιπόν κερδήθηκε με θυσίες, θέλησα να κάνω κατανοητό προς κάθε κατεύθυνση, ότι θα την προστατεύσουμε με κάθε μέσο.

Ηλίας Κουκουτσάς: Στα μέτρα στήριξης που έχει ανακοινώσει η κυβέρνηση, όλοι οι ΚΑΔ του τουρισμού είναι μέσα; Έχουν μείνει κάποιες υπηρεσίες, κάποια προϊόντα; Αν έχουν μείνει έξω ποιες είναι και τι θα γίνει με αυτές;

Με τους ΚΑΔ, κάποια στιγμή ήταν και ένα εσωτερικό ανέκδοτο, στον ΣΕΤΕ γιατί πηγαίναμε ΚΑΔ-ΚΑΔ και προσπαθούσαμε να εντοπίσουμε τι έχει μείνει έξω και να προσπαθήσουμε να το εντάξουμε, θεωρώ ότι έχει γίνει μία πάρα πολύ καλή δουλειά και η τελευταία αν θέλετε, είναι και προσωπική ικανοποίηση. Είναι ότι καταφέραμε να εντάξουμε στους ΚΑΔ των πληττόμενων επιχειρήσεων τις εταιρείες digital του τουρισμού. Ο τουρισμός τη δεκαετία του 2010, ένας από τους λόγους που βοηθήθηκε και αναπτύχθηκε όσο μπόρεσε να αναπτυχθεί, είναι πολλές μικρές start up εταιρείες, οι οποίες κατάφεραν και δημιούργησαν σύγχρονα εργαλεία πώλησης για όλες τις μορφές των τουριστικών επιχειρήσεων. Εργαλεία που ουσιαστικά βασιζόνταν σε 1,2,3,4 νέα παιδιά. Είδαμε λοιπόν εγκαίρως τον κίνδυνο αυτές οι επιχειρήσεις, οι οποίες δυστυχώς ήταν σε ΚΑΔ που η βασική κατηγορία δεν πληττόταν. Είδαμε τον κίνδυνο να μείνουν εκτός των μέτρων με συνέπεια να καταρρεύσουν, με ότι αυτό θα σήμαινε στη συνέχεια για τον τουρισμό. Με συντονισμένες λοιπόν κινήσεις και θέλω να πω εδώ και με την παρέμβαση του πρωθυπουργού, γιατί ζητήθηκε η παρέμβασή του στο συγκεκριμένο σημείο και γνωρίζοντας πάρα πολύ και την σημασία που δίνει στην ψηφιοποίηση και στην επόμενη μέρα της τεχνολογίας, μπόρεσαν και

αυτές οι εταιρείες και συμπεριλήφθηκαν. Οπότε αυτή τη στιγμή, αν κάποιος ΚΑΔ έχουν μείνει, είναι κάποιος ελάχιστοι, οι οποίοι δυστυχώς είναι υποκατηγορίες ΚΑΔ που δεν μπορούν να μπουν διότι σαφέστατα δεν είναι πληττόμενες επιχειρήσεις.

Βασίλης Παπακωνσταντόπουλος: Καλημέρα και από μένα. Καλή δύναμη σε όλους. Δύο σύντομες ερωτήσεις: Αν έχετε εικόνα για το πόσες εποχικές επιχειρήσεις δεν θα λειτουργήσουν φέτος το καλοκαίρι και δεύτερη ερώτηση, αν έχει εξεταστεί σαν ενδεχόμενο να λειτουργήσουν τα ξενοδοχεία φέτος το καλοκαίρι με λιγότερες κλίνες για λόγους ασφαλείας.

Δεν έχω εικόνα πόσες σκοπεύουν να λειτουργήσουν και πόσες όχι. Οι επιχειρήσεις αυτή τη στιγμή κάνουν πλάνα για να λειτουργήσουν αλλά είναι σε μια φάση αναμονής για να δουν πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα. Είναι νωρίς ακόμα να πούμε, να κάνουμε πρόβλεψη πόσες θα λειτουργήσουν και πόσες όχι.

Το δεύτερο ερώτημα θα απαντηθεί, όταν ολοκληρωθεί η επεξεργασία του σχεδίου επανεκκίνησης της οικονομίας από την κυβέρνηση και τους ειδικούς επιστήμονες και μας ζητηθεί και η δική μας συνδρομή σε αυτό το πλάνο. Τότε θα μπορώ να σας πω περισσότερα πράγματα.

Βίκυ Καρατζαβέλου: Θέλω να συνεχίσω και να κάνω μια ερώτηση για τους ΚΑΔ. Θέλω μια τοποθέτηση του ΣΕΤΕ σχετικά με τους ξεναγούς. Ξέρουμε ότι οι ξεναγοί δεν έχουν ΚΑΔ κατά 90%. Ο σύλλογός τους στέλνει συνέχεια μηνύματα. Αυτοί οι άνθρωποι είναι άνθρωποι του τουρισμού και βρίσκονται εκτός κάθε μέτρου προστασίας. Θα ήθελα μία τοποθέτηση σε αυτό. Και, η δεύτερη ερώτησή μου είναι ουσιαστικά θεωρητική, σχετικά με την Ε.Ε. Είπατε ότι θα γίνει μία συντονισμένη κίνηση. Ουσιαστικά είδαμε ότι η Ε.Ε. απέτυχε σε αυτή την ιστορία, όταν μπαίναμε σε αυτό το πρόβλημα. Επομένως, θεωρείτε ότι θα μπορέσει να διαχειριστεί σωστά την έξοδο από αυτό το πρόβλημα; Επίσης, ενώ υπάρχουν τεράστιες διαφορές μεταξύ των κρατών, ακόμα και στο πόσο έχουν πληγεί, ακόμα και πού δέχονται τουρίστες, ήδη είπατε ότι εμείς μπορούμε να έχουμε κάποιους τουρίστες από τα Βαλκάνια, από Αραβικές χώρες, που πιστεύω ότι δεν ενδιαφέρουν τόσο πολύ τις άλλες χώρες. Πώς αυτό το πράγμα μπορεί να σταθεί σχεδιαγραμματικά;

Αναφορικά με τους ξεναγούς, χαίρομαι για την ερώτηση, είναι και μέλη του ΣΕΤΕ, η ομοσπονδία τους. Το σαββατοκύριακο έγινε μια ολοκληρωμένη επικοινωνία με τον Πρόεδρο της Ομοσπονδίας των Ξεναγών και ήδη από την Δευτέρα έχει σταλεί επιστολή στον υπουργό Εργασίας τον κ. Βρούτση και στη Γενική Γραμματέα του υπουργείου την κα Στρατινάκη, με την οποία ζητείται κατ' εξαίρεση τουλάχιστον για φέτος μία παρέκκλιση της υφιστάμενης νομοθεσίας, ώστε να τύχουν αυτοί οι άνθρωποι χωρίς κριτήρια εισοδηματικά της συμμετοχής τους στο επίδομα ανεργίας. Έχει γίνει λοιπόν η επαφή. Το έχουμε ζητήσει και θα προσπαθήσουμε να το πετύχουμε διότι είναι κατανοητό το πρόβλημα και το θέμα τους. Και ότι βέβαια δεν υπάγονται σε ΚΑΔ όπως πολύ σωστά είπετε.

Για το δεύτερο θέμα της Ε.Ε., μένει να φανεί. Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουμε δει, όχι μόνο στην κρίση τώρα που διανύουμε αλλά και η εμπειρία της κρίσης του 2010-2018, μας έχει δείξει μια Ε.Ε. που δυσκολεύεται να πάρει συλλογικές αποφάσεις, γρήγορες και αποτελεσματικές. Εγώ σας μετέφερα μια πρόθεση που υπάρχει αυτή τη στιγμή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Υπάρχει καινούρια πρόεδρος στην Κομισιόν, υπάρχουν νέοι επίτροποι, μάλλον υπάρχουν οι ίδιοι ηγέτες σχεδόν στα ευρωπαϊκά κράτη, μένει να το δούμε. Αλλά πραγματικά δεν μπορώ να φανταστώ χειρότερο τρόπο επανεκκίνησης από τον τρόπο που αντέδρασαν οι ευρωπαϊκές χώρες στο πως επιβάλλαν τα μέτρα. Άρα ας περιμένουμε λιγάκι να δούμε τι σχεδιάζεται και να κάνουμε μετά τις τοποθετήσεις μας.

Στέλλα Αυγουστάκη: Καλησπέρα και από εμένα, δύο ερωτήσεις έχω κι εγώ. Η πρώτη είναι αν έχετε εικόνα το πώς έχουν κινηθεί οι κρατήσεις μέχρι σήμερα και αν έχετε εικόνα για τις επιπτώσεις που έχει στον κλάδο τροφίμων και ποτών ως προμηθευτή των ξενοδοχείων όλη αυτή η κατάσταση. Και πώς προβλέπετε ότι θα μπορούμε, με τι είδους απώλειες, όταν θα ανοίξουν ξανά τα ξενοδοχεία;

Κατ' αρχήν για κρατήσεις δεν έχει αλλάξει κάτι, στην εικόνα των τελευταίων 40 ημερών. Δεν υπάρχουν κρατήσεις αυτή τη στιγμή. Όπως σας είπα οι βασικές μας αγορές είναι όλες σε πάρα πολύ κακή κατάσταση. Στην Ελλάδα τα ξενοδοχεία είναι κλειστά έως τουλάχιστον 30 Απριλίου και βλέπουμε. Άρα λοιπόν κινητικότητα στις κρατήσεις δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή. Σίγουρα έχει ανασχεθεί αυτό το τρομερό πρώτο κύμα των ακυρώσεων και υπάρχει μια στάση αναμονής αυτή τη στιγμή. Θα φανεί ίσως από τις αρχές του επόμενου μήνα, που θα έχουμε και λίγο πιο ξεκάθαρη εικόνα για την εξέλιξη της πανδημίας. Αλλά και για το χρονοδιάγραμμα επανεκκίνησης, εκεί λίγο θα αρχίσουμε να εκτιμούμε την κινητικότητα των κρατήσεων από ποιες αγορές κ.α. Τώρα, όσον αφορά στην επίπτωση στις επιχειρήσεις τροφοδοσίας, δεν είναι μόνο τα τρόφιμα-ποτά. Θυμίζω ότι με βάση το IOBE και το ΚΕΒΕ, ο πολλαπλασιαστής του τουρισμού στην οικονομία μας είναι από 2,1 έως 2,4. Άρα λοιπόν κάθε ευρώ που χάνει ο τουρισμός, είναι σχεδόν 2,2 ευρώ για την οικονομία. Αυτό απαντά στην επίπτωση. Δηλαδή ότι χαθεί φέτος από τον τουρισμό, θα πρέπει να το πολλαπλασιάσουμε επί δύο ουσιαστικά, για να καταλάβουμε και την επίπτωση στην υπόλοιπη οικονομία που έχει πολύ περισσότερους κλάδους από τις εταιρείες τροφοδοσίας, τροφίμων και ποτών.

Ηλέκτρα Αλευρίτη: Θα ήθελα να ρωτήσω εάν έχουν γίνει συζητήσεις με τις αεροπορικές εταιρείες, τις ελληνικές πρωτίστως, Aegean, Ellinair για τους Ρώσους, Sky Express κλ.π., ώστε να μπορέσετε να αλληλοβοηθηθείτε με κάποιες συνέργειες ή και με τα αεροδρόμια, ΔΑΑ, Fraport, για τον ενδεχόμενο έλεγχο των τουριστών το καλοκαίρι με γρήγορα τεστ για την είσοδό τους στη χώρα. Έχουν γίνει κάποιες τέτοιες συζητήσεις;

Όσες αναφέρατε, είναι και ουσιαστικά οι εκπρόσωποί τους, μέλη, αντιπρόεδροι στο Δ.Σ. του ΣΕΤΕ. Οπότε προφανώς υπάρχουν συνεχώς συζητήσεις. Θεωρώ αυτονόητο ότι οι ελληνικές αεροπορικές εταιρείες, όταν τους δοθεί η δυνατότητα να πετάξουν και διαπιστώσουν ζήτηση σε προορισμούς σίγουρα θα ανταποκριθούν. Αυτό είναι ένα από τα θετικά, ότι ένα κομμάτι τουλάχιστον μπορεί να εξυπηρετηθεί από τις ελληνικές αεροπορικές εταιρείες και να μην

εξαρτάται τόσο πολύ από τους ξένους tour operators και από τα ξένα charter flights τα οποία ούτως ή άλλως προέρχονται από αγορές που έχουν πληγεί πάρα πολύ, και δεν προβλέπεται φέτος να τροφοδοτήσουν ιδιαίτερα τον τουρισμό μας. Αναφορικά με τα αεροδρόμια, είμαστε επίσης σε πάρα πολύ στενή συνεργασία, συνεχή συνεργασία, καθημερινή συνεργασία. Και, υπάρχει και προσφορά από το Ελ. Βενιζέλος. Έχει ήδη προσφερθεί ουσιαστικά να χρησιμοποιηθούν οι εγκαταστάσεις του και για massive testing. Όταν λοιπόν χρειαστεί και όταν ζητηθεί από την κυβέρνηση η συμμετοχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, και κυρίως των εταιρειών των κλάδων που αναφερθήκατε, αυτό είμαι βέβαιος ότι θα γίνει.

Χριστίνα Πουτέτση: Με την πανδημία καλούμαστε να αναθεωρήσουμε, να επαναπροσδιορίσουμε πολλά στη ζωή μας, στην καθημερινότητά μας, στο επιχειρείν, στην οικονομία. Τι είναι αυτό που καλούμαστε να αναθεωρήσουμε στον τουρισμό;

Ο τουρισμός Χριστίνα, είναι όλα αυτά τα οποία έχουμε αναστείλει αυτή τη στιγμή. Είναι η ψυχολογία να συναναστραφούμε με ανθρώπους, να γνωρίσουμε νέα μέρη, να πάμε σε καινούριες χώρες, να απολαύσουμε την εγχώρια φιλοξενία, να έρθουμε σε επαφή με τον ντόπιο, ουσιαστικά είναι επαφή. Αυτό λοιπόν αυτή τη στιγμή είναι σε αναστολή και είναι υπό αναθεώρηση. Όμως επειδή πρέπει να μείνει και κάτι αισιόδοξο από όλη αυτή την κουβέντα, και θεωρώ τον εαυτό μου ότι μάλλον βλέπω το ποτήρι πάντα μισογεμάτο, όχι μισοάδειο, θεωρώ ότι με όση βιαιότητα αλλάξαμε όλο τον τρόπο σκέψης μας μέσα σε 40 μέρες, για το πώς μετακινούμαστε, για το πώς συναναστρεφόμαστε ο ένας με τον άλλο, θεωρώ ότι όταν δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες, που δεν θα γίνει από τη μια μέρα στην άλλη προφανώς αλλά θα δημιουργηθούν σίγουρα, με τον ίδιο απότομο και σε εισαγωγικά βίαιο τρόπο αλλά με την καλή έννοια, θα αποκαταστήσουμε και τις παλιές μας συνήθειες. Άρα δεν είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι θα αλλάξει ο κόσμος την επόμενη μέρα. Εκεί που θα πρέπει να αλλάξει ο κόσμος την επόμενη ημέρα, και εκεί θα φανεί και η υπευθυνότητα των ηγεσιών, που δυστυχώς μέχρι σήμερα οι μεγάλοι ηγέτες των μεγάλων κρατών μας έχουν απογοητεύσει, εκεί λοιπόν που θα πρέπει να φανεί η ηγεσία και να φανεί η αλλαγή η μεγάλη, είναι στο ότι η παγκοσμιοποίηση, μας έχει κάνει και πολύ ευάλωτους και για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τέτοιες συνθήκες σαν αυτή που δεν θα είναι η τελευταία. Στο μέλλον θα κληθούμε ξανά να αντιμετωπίσουμε παρόμοια κατάσταση. Είναι προφανές ότι πρέπει να επενδύσουμε και σε τομείς που φαίνεται κατ' αρχήν να μην φέρνουν το εύκολο κέρδος που είχε συνηθίσει η παγκόσμια οικονομία τα τελευταία 10-15 χρόνια. Και προφανώς μιλάω για τα συστήματα υγείας. Αναφέρθηκα πρωτίτερα στον Μπιλ Γκέιτς. Είναι μια πάρα πολύ καλή ευκαιρία να αλλάξουμε νοοτροπία προς αυτή την κατεύθυνση. Μια σύγχρονη κοινωνία, πρέπει να έχει σύγχρονα συστήματα υγείας, που να μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες στους πολίτες της. Αυτές τις εικόνες που βλέπουμε σήμερα στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Αγγλία, στην Αμερική, είναι ντροπή νομίζω για τον πολιτισμό μας. Και νομίζω ότι ακυρώνουν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό ότι θεωρούμε ότι πετύχαμε τα τελευταία 20 χρόνια με την παγκοσμιοποίηση.

Βίκυ Καρατζαβέλου: Πάνω σε αυτό που λεγάτε πριν για την επόμενη μέρα του τουρισμού, θεωρούμε ότι θα αλλάξει γενικά. Δηλαδή θα πάμε και σε ένα μοντέλο λιγάκι slow tourism;

Θα αναθεωρήσουμε κάποιες κατηγορίες τουρισμού; Και, ποια είναι η άποψή σας για τις μεγάλες συγκεντρώσεις, τα μεγάλα συνέδρια, το senior tourism, τις κρουαζιέρες; Αυτά πώς τα βλέπετε, θα ανακάμψουν αργότερα, θα αλλάξει λίγο η μορφή τους;

Σαφώς θα ανακάμψουν αργότερα και σαφώς θεωρώ ότι αν κάποιος αυτή τη στιγμή προσπαθούσε να τοποθετήσει τα πράγματα στην επαναφορά μιας πλήρους κανονικότητας, δεν θα μπορούσε να μιλάει για ένα χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριών ετών, με την προϋπόθεση ότι στο μεσοδιάστημα θα έχει βρεθεί και το αποτελεσματικό κοκτέιλ φαρμάκων για τον κορωνοϊό και πολύ περισσότερο το εμβόλιο. Προφανώς στο διάστημα αυτό θα δούμε υστέρηση σε πολλούς κλάδους της τουριστικής βιομηχανίας, και στην κρουαζιέρα, και στα πολύ μεγάλα συνέδρια, και στον τρόπο που μετακινούνται οι πιο ηλικιωμένοι, οι πιο ευάλωτοι. Όμως δεν αλλάζει η πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης. Δεν αλλάζει η πραγματικότητα του εισοδήματος το οποίο έχει δημιουργηθεί, και δεν αλλάζει, δεν θα αλλάξει μάλλον, η όρεξη του ανθρώπου να ταξιδέψει. Καμιά φορά, αν αναλογιστείτε λίγο προηγούμενες και δυσάρεστες προσωπικές σας καταστάσεις, προφανώς τις θυμάστε, αλλά όσο περνάει ο χρόνος, όλο και λιγότερο επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο παίρνετε τις αποφάσεις σας. Κάπως έτσι θεωρώ πως θα λειτουργήσει και στη συγκεκριμένη περίπτωση. Θα πάρει χρόνο. Κανείς δεν μπορεί να πει ότι το 2021 θα επανέλθουμε στα νούμερα που ήμασταν το 2019, ούτε η Ελλάδα, ούτε η Ιταλία, ούτε η Ισπανία, ούτε καμία χώρα του κόσμου. Όμως δεν μπορώ να δω αυτή τη στιγμή υπό ποια προϋπόθεση, σε μία τριετία από σήμερα, δεν θα επανέλθουμε στα trends εκείνα που έδειχνε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού στην αρχή της χρονιάς για την επόμενη δεκαετία.

Μαργαρίτα Μανούσου: Όπως είπε και ο Γιάννης το θέμα της ενίσχυσης των δομών της υγείας σε όλη τη χώρα είναι πάρα πολύ σημαντικό. Και μάλιστα αυτό συνεπάγεται και νέες προσλήψεις που επίσης είναι πάρα πολύ σημαντικό. Το θέμα όμως για μένα, αν το έχουν σκεφτεί καθόλου, είναι η σημασία που έχει η θετική ειδησεογραφία της χώρας μας προς τα έξω, που πρέπει να βγαίνει προς τα έξω. Αυτό θα μπορούσε να παίξει ρόλο και σε ότι βγαίνει σε σχέση με την ενίσχυση των δομών υγείας. Αν αυτό μπορούμε να το προβάλλουμε, θα βοηθήσει τον τουρισμό στην πραγματικότητα. Θα έπρεπε ίσως να τα δούμε όλα αυτά συνολικά και να προβάλλουμε σήμερα ότι καλό έχουμε, και τη θετική μας στάση απέναντι στην πανδημία αυτή και το πόσο θετικά η Ελλάδα λειτούργησε, θα μπορούσε να είναι ένα θέμα, να το προβάλλουμε.

Μαργαρίτα, μου δίνεις και μια πάρα πολύ καλή πάσα για να κλείσουμε τη σημερινή συνέντευξη. Όχι ότι κουράστηκα, αλλά νομίζω ότι τα έχουμε εξαντλήσει όλα αυτά τα θέματα και κινδυνεύω πια να αρχίσω να κάνω προβλέψεις σαν φακίρης και δεν θέλω. Μου δίνεις μια πάρα πολύ καλή πάσα, για να κλείσουμε και με ένα αισιόδοξο μήνυμα.

Επίλογος

Εγώ προσωπικά και το λέω και συγκινούμαι, αισθάνομαι πολύ περήφανος σήμερα που είμαι Έλληνας, διότι πραγματικά τα 10 χρόνια της κρίσης, από το 2008, ουσιαστικά 2009 μέχρι το 2018, υπεστήκαμε τεράστια χλεύη και υποτίμηση από τη διεθνή κοινότητα και χρησιμοποιηθήκαμε σαν ένα αντιπαράδειγμα χώρας. Ακούσαμε, θυμάστε όλοι, και ξέρετε όλοι, και μπορεί να φέρετε όλοι στη μνήμη σας, από τεμπέληδες έως και εγώ δεν ξέρω τι. Είναι λοιπόν πάρα πολύ σημαντικό σήμερα ότι χρησιμοποιούμαστε πλέον διεθνώς ως ένα best case σενάριο, ως μία χώρα η οποία έκανε εγκαίρως αυτό που έπρεπε για να προστατευθεί από έναν κίνδυνο πρωτοφανή, για τον οποίο μάλιστα δεν είχε και κανένα προηγούμενο παράδειγμα αντιμετώπισης. Άρα λοιπόν, η χώρα έχει ισχυροποιήσει το brand της πλέον. Η Ελλάδα θεωρείται μία χώρα σοβαρή, θεωρείται μία χώρα υπεύθυνη και αυτό σκοπεύουμε, θεωρώ ότι το σκοπεύει και η κυβέρνηση. Με τον υπουργό Τουρισμού που το έχουμε συζητήσει επανειλημμένως, είμαστε στην ίδια σελίδα με αυτό. Αυτό λοιπόν θα το κεφαλαιοποιήσουμε τουριστικά όταν έρθει η ώρα, μπορεί να μην είναι από αύριο το πρωί, αλλά όταν έρθει η ώρα και η καμπάνια που θα κτισθεί και οι ενέργειες που θα γίνουν, θα είναι προς αυτή την κατεύθυνση της κεφαλαιοποίησης αυτού του πράγματος. Και γι' αυτό να κλείσουμε αισιόδοξα, θα υποφέρουμε, θα είμαστε τραυματισμένοι τουριστικά και οικονομικά και κοινωνικά με την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης αυτής της πανδημίας. Όμως θεωρώ ότι έχουμε φτιάξει πλέον δομές, ότι έχουμε τα εργαλεία, έχουμε τις ιδέες και έχουμε και το προϊόν εκείνο και έχουμε και το brand εκείνο για να επανέλθουμε πάρα πολύ σύντομα. Και θεωρώ ότι η δικιά μας επάνοδος, της Ελλάδας, θα είναι πολύ συντομότερη της τριετίας.

Οπότε με αυτό το αισιόδοξο μήνυμα, θέλω να κλείσω και να σας ευχαριστήσω όλους πολύ για τη συμμετοχή σας σήμερα. Να σας ευχηθώ καλό Πάσχα, καλές γιορτές και θα επανέλθω αρχές Μαΐου όπου θα έχουμε περισσότερα πράγματα να πούμε για το θέμα επανεκκίνησης της οικονομίας μας.